

Handreiking Integraal Huisvestingsplan (IHP) Sport en Bewegen

Handreiking

Integraal Huisvestingsplan (IHP)

Sport en Bewegen

Colofon

Ontwikkeling: Synarchis

Met medewerking van: Kenniscentrum Sport & Bewegen en de Sportakkoord partners (NOC*NSF, VSG, POS) vanuit het Ministerie van VWS

Foto's: Urban Dance Ground (p3), Urbanisten (p11, p22), Skills Garden (p28), Marcel van der Burg Photography (p36), Juan José Palma-Alvarez voor Schønherr (p44) en iStock

Versie: 1

Uitgave: september 2025

synarchis

 kenniscentrum
sport & bewegen

Vereniging
Sport en Gemeenten

pos
Platform | Ondernemende
Sportaanbieders

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Totstandkoming en leeswijzer	5
2 Aanpak	6
2.1 Stap 0: Bepalen uitgangspositie	7
2.1.1 Beleidskaders	8
2.1.2 Onderscheid IHP en accommodatiebeleid	9
2.1.3 Koppeling andere domeinen	11
2.1.4 Afbakening	12
2.2 Stap 1: Inventarisatie	14
2.3 Stap 2: Trends en ontwikkelingen	15
2.4 Stap 3: Normen en kengetallen	16
2.5 Stap 4: Analyse toekomstige vraag en aanbod	24
2.6 Stap 5: Uitwerking in investeringen en planning	26
2.7 Stap 6: Rapportage	27
2.8 Stap 7: Evaluatie en herijking	28

Bijlagen	29
Bijlage 1 Participatie	30
Bijlage 2 Relevant beleid IHP Sport en Bewegen	31
Bijlage 3 Rol gemeente en type investeringen	33
Bijlage 4 Onderdelen	35
Bijlage 5 Benodigde informatie	39
Bijlage 6 Actieve buitenruimte	41
Bijlage 7 Opbouw IHP Sport en Bewegen	43

Klik hieronder om direct naar een van de stappen te gaan

[Stap 0](#)

[Stap 1](#)

[Stap 2](#)

[Stap 3](#)

[Stap 4](#)

[Stap 5](#)

[Stap 6](#)

[Stap 7](#)

Klik hierom om direct naar een van de bijlagen te gaan

[Bijlage 1](#)

[Bijlage 2](#)

[Bijlage 3](#)

[Bijlage 4](#)

[Bijlage 5](#)

[Bijlage 6](#)

[Bijlage 7](#)

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De ruimte in Nederland is schaars en wordt steeds schaarser. Nieuwbouw of uitbreiding van sportvoorzieningen is niet overal vanzelfsprekend. De behoeften aan ruimte voor sport en bewegen verschillen van plek tot plek en zijn aan verandering onderhevig. Dat beïnvloedt de optimale spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen. Daarnaast ligt er de opgave vanuit Sportakkoord II om met verschillende partijen te werken aan een toekomstbestendige sportinfrastructuur.

Gemeenten staan anno 2025 voor belangrijke keuzes rondom de sportinfrastructuur, gezien de vele opgaven, zoals de woningbouwopgave, de klimaat- en de stikstofcrisis en bijvoorbeeld netcongestie. Om de sportinfrastructuur te versterken, of op z'n minst in stand te houden, hebben gemeenten onder andere vitale sportaanbieders nodig om een divers sport- en beweegaanbod te behouden. Daarnaast zie je bij gemeenten dat de sportinfrastructuur vaker gebruikt wordt om maatschappelijke doelen te behalen.

Sport en bewegen staat voor plezier en passie, maar ook voor samenwerking, verbinding, vitaliteit en participatie. Wekelijks zijn veel mensen te vinden op of rond de vele sportvelden, -banen, -zalen en andere sportvoorzieningen die gemeenten rijk zijn. Als actief sporter, als toeschouwer of als vrijwilliger. Omdat het leuk is en omdat het gezelligheid biedt. Sport en bewegen geeft energie en juist dat zorgt ervoor dat mensen bijna onopgemerkt ook op andere vlakken profiteren van het sporten of bewegen. Daarmee heeft sport en bewegen een intrinsieke waarde én een maatschappelijke waarde. Sportaccommodaties vormen

daarbij een middel om de sportparticipatie te faciliteren en te bevorderen. De afgelopen jaren investeerden gemeenten in duurzame en toekomstbestendige voorzieningen, zoals zwembaden, sporthallen, sportparken en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte. Investerings worden steeds vaker gekoppeld aan de sociale opgave in de gemeente, zodat bewegen en sportdeelname kansrijker voor iedereen wordt en bijdraagt aan een gezondere en meer verbonden samenleving. Deze koers vraagt een overkoepelende en toekomstgerichte visie op sportinfrastructuur. Vaak wordt in een sport- en beweegvisie een uitwerkingsopgave voor accommodatie gerelateerde vraagstukken (sportaccommodatiebeleid) meegegeven.

Een aantal gemeenten (Den Haag, Rotterdam, Amsterdam, Eindhoven en Lelystad) is al gestart met het opstellen van een Integraal Huisvestingsplan (IHP) of strategische visie op de gemeentelijke sportinfrastructuur. Binnen het beleidsterrein Onderwijs wordt al langere tijd gewerkt met Integrale Huisvestingsplannen en met het wetsvoorstel onderwijshuisvesting worden gemeenten naar verwachting vanaf 2025 verplicht een IHP voor schoolgebouwen (al dan niet met ruimte voor bewegingsonderwijs) te maken.

Voor de sport zijn IHP's relatief nieuw. Er wordt sinds jaar en dag natuurlijk wel sportaccommodatiebeleid opgesteld, met aandacht voor voldoende en kwalitatieve sportieve ruimte (binnensport, buitensport, zwemwater) en het beweegvriendelijk inrichten van de openbare ruimte. Dit is vaak de basis van het gemeentelijk sportbeleid, waar geen wettelijke verplichting voor bestaat. Voordeel van een IHP Sport en Bewegen is dat het gemeenten een strategische lange termijnvisie (en planning) biedt en helpt bij het toekomstbestendig maken van sport- en beweegvoorzieningen door onderbouwde beleidskeuzes en duurzame investeringen.

1.2 Totstandkoming en leeswijzer

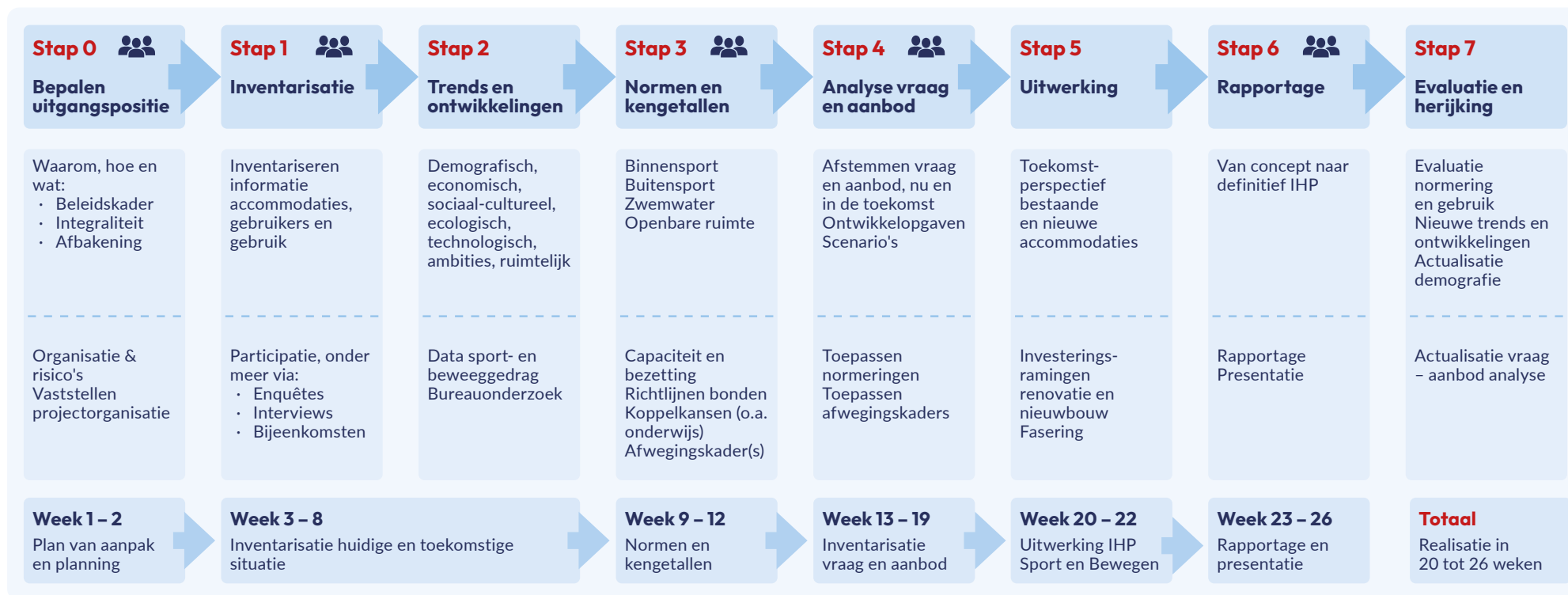
Voor een succesvol IHP Sport en Bewegen moeten de relevante bouwstenen in beeld worden gebracht, die gemeenten helpen een strategische visie op sportinfrastructuur te vormen. Deze handreiking benoemt de bouwstenen en beschrijft de verschillende stappen bij het opstellen van een IHP Sport en Bewegen. Met deze handreiking zijn gemeenten in staat heldere opdrachten te formuleren voor het laten opstellen van IHP's. Ook geeft de handreiking hen houvast bij het beoordelen van de inhoud van dergelijke plannen.

Deze handreiking is opgebouwd als stappenplan en tot stand gekomen middels deskresearch, interne brainstorm/ bureau-ervaring van Synarchis, feedback van Kenniscentrum Sport & Bewegen, een sessie met de werkgroep Sportakkoord 'ruimte voor sport en bewegen', gesprekken met en/of feedback van de Sportakkoord partners (NOC*NSF, VSG, POS, Ministerie van VWS), experts en de klankbordgemeenten Gennep, Utrecht, Altena en Zoetermeer.

In hoofdstuk 2 vind je eerst stap 0; het bepalen van je uitgangspositie met het vaststellen van de beleidskaders, hoe integraal is integraal en de keuze qua afbakening. Vervolgens word je meegenomen in de 7 stappen om te komen tot een IHP Sport en Bewegen. Bij het doorlopen van de stappen wordt ook ingegaan op de organisatorische aspecten, die van belang zijn bij het plannen en bewaken van een omvangrijk project als het opstellen van een IHP Sport en Bewegen. In bijlage 7 vind je een mogelijke opbouw van een IHP Sport en Bewegen.

2 Aanpak

Stappenplan inclusief bijeenkomsten projectgroep (👥)

We starten in deze handreiking met stap 0, het bepalen van de kaders en je uitgangspositie. Hierbij wordt ingegaan op de relevante elementen/ visie vanuit bestaand beleid, de definitie van een Integraal Huisvestingsplan Sport en Bewegen (IHP Sport en Bewegen), koppeling met andere domeinen en de afbakening.

Hierna volgt de toelichting van de zeven stappen in het proces om te komen tot een IHP Sport en Bewegen:

1. Inventarisatie
2. Trends en ontwikkelingen
3. Normen en kengetallen
4. Analyse toekomstige vraag en aanbod
5. Uitwerking in investeringen en planning
6. Rapportage
7. Evaluatie en herijking

Organisatie (1): planning

Stap 0 t/m stap 7

Aantal weken

- De ervaring leert dat een IHP Sport en Bewegen met 20 tot 26 werkweken gerealiseerd moet kunnen worden. Participatie heeft uiteraard invloed op de doorlooptijd, zie bijlage 1.
- Hierna volgt dan nog presentatie en vaststelling in het college, bespreking in de raadscommissie en besluitvorming in de gemeenteraad.

Wenselijke besprekmomenten/onderwerpen

- Een startbijeenkomst (Stap 0: week 1-2)
 - De wederzijdse verwachtingen bij het onderzoek (inhoudelijk en procesmatig).
 - Bespreken en vaststellen plan van aanpak.
 - Bespreken van de informatiebehoefte.
 - De exacte planning van het project.
 - De wijze (en momenten) van participatie gedurende het onderzoeksproces.
- Vaststellen inventarisatie van de huidige situatie (Stap 1 en 2: week 3-8)
- Sessie over normen en kengetallen (Stap 3: week 9-12)
- Inventarisatie toekomstige vraag en aanbod (Stap 4: week 13-19)
- Bespreking van de concept eindrapportage (Stap 5 en 6: week 23-26)

2.1 **Stap 0** Bepalen uitgangspositie

Om te komen tot een strategische visie op sportinfrastructuur kan een simpel, maar krachtig model vanuit de marketingwereld behulpzaam zijn. De Golden Circle is een denkmodel van Simon Sinek dat bestaat uit drie verschillende cirkels. De kern van de cirkel staat voor het waarom, de middelste cirkel staat voor hoe en de buitenste voor wat. De meeste organisaties weten **wat** ze doen en **hoe** ze dat doen. Het antwoord op de **waarom** vraag is veel lastiger te geven. Terwijl dit antwoord vaak de sleutel tot succes is, ook om te komen tot een IHP Sport en Bewegen. Voordat je start met een IHP Sport en Bewegen moet dus helder zijn 'waarom je doet wat je doet,' oftewel waar je voor gaat.

De Golden Circle van Simon Sinek

2.1.1 Beleidskaders

Het ➔ **WAAROM** kan gedefinieerd worden met behulp van deze beleidsdocumenten. De te maken strategische keuzes voor sportinfrastructuur zijn in te delen in de volgende vraagstukken:

- Multifunctionaliteit versus sport specifiek
- Functionaliteit (type) en kwaliteit (o.a. uitstraling)
- Bezetting en gebruik
- Spreiding
- Rol van de gemeente bij type accommodaties:
 - Takken van sport) en nieuwe/ opkomende sporten
 - Bewegingsonderwijs
- Renovatie en verduurzaming versus nieuwbouw
- Financiën

Bestaande beleidsdocumenten en akkoorden geven kaders en uitgangspunten. De belangrijkste zijn (zie [bijlage 2](#) voor de relevante elementen voor een IHP Sport en Bewegen):

- Sport- en beweegvisie
- Sport- of preventieakkoord en/of PvA Brede SPUK
- Speel- en beweegruimtebeleid
- Raadsakkoord
- Omgevingsvisie
- Ruimtelijke kaders
- Vastgoedbeleid
- Duurzaamheidsbeleid en regels en wetgeving
- IHP Onderwijs
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs
- Nota gezondheid/ sociaal domein

Leidende beleidsmatige uitgangspunten die je meeneemt, zijn bijvoorbeeld:

- ➔ Voldoende, kwalitatief goede en toegankelijke accommodaties
- ➔ Accommodaties zijn open en integraal toegankelijk
- ➔ Sportaccommodaties worden gerenoveerd en verduurzaamd en zijn toekomstbestendig
- ➔ Sportaccommodaties worden moderner ingericht
- ➔ Inrichting is zo goed mogelijk afgestemd op de behoefte van de gebruikers
- ➔ Sportverenigingen kunnen sporten in een accommodatie die passend is voor het kunnen uitoefenen van de sport
- ➔ Binnen- en buitensportruimte beter met elkaar verbinden
- ➔ Optimalisatie van het maatschappelijk vastgoed
- ➔ Balans tussen optimale bezetting en laagdrempelig aanbod
- ➔ Het gebruik van de accommodaties moet betaalbaar blijven voor de verenigingen
- ➔ Efficiënt en multifunctioneel gebruik (fusies en clustering worden gestimuleerd)
- ➔ Alleen uitbreiding van accommodaties bij aantoonbare noodzaak
- ➔ Activiteiten van één vereniging zoveel mogelijk clusteren op één locatie
- ➔ Bij vervanging gymzalen op basis van behoefte zo mogelijk clusteren en samenvoegen tot een grotere accommodatie (geschikt voor bewegingsonderwijs en sport)
- ➔ Sportaccommodaties zijn gespreid in de wijk en conform de afstanden uit de verordening; er is een balans tussen laagdrempelige voorzieningen en grotere voorzieningen die ook benut kunnen worden door verenigingen
- ➔ Er hoeft wel/geen rekening te worden gehouden met topsport of (sport)evenementen

Deze uitgangspunten kun je voorleggen in een opiniërende sessie met de raad. Voor draagvlak of eventuele kanttekeningen bij de uitgangspunten is het ook goed dit voor te leggen aan het sport- en beweegveld binnen de gemeente.

2.1.2 Onderscheid IHP en accommodatiebeleid

Het verschil tussen een IHP Sport en Bewegen en sportaccommodatiebeleid ligt in de reikwijdte en het doel van elk van deze beleidsdocumenten binnen de context van sportvoorzieningen en infrastructuur. Het IHP gaat in de basis over het 'Hoe' en het Sportaccommodatiebeleid over het 'Wat'.

IHP Sport en Bewegen: het ➔ HOE

Doel	Dit plan richt zich specifiek op de lange termijn ontwikkeling van sportaccommodaties, zoals zwembaden, sporthallen, sportvelden en andere sport- en beweegfaciliteiten. Thema's als kwaliteit, multifunctionaliteit en duurzaamheid staan vaak centraal. Het maakt op basis van behoefteonderzoeken en referentienormen inzichtelijk welke ruimteclaims en indicatieve investeringsbedragen in de toekomst nodig zijn en hoe dit ruimtelijk in te passen is
-------------	--

IHP Sport en Bewegen: het ➔ HOE

Focus	Het heeft vaak een strategische en infrastructurele focus, waarbij wordt gekeken naar de planning, renovatie, nieuwbouw of verduurzaming van sportaccommodaties. Het geeft inzicht in de fysieke sport- en beweeglocaties, het perspectief voor de bestaande en nieuw te ontwikkelen locaties voor de komende jaren, de noodzakelijke investeringen en het kijkt naar aspecten als spreiding van de sport- en beweegvoorzieningen. Tevens worden trends en ontwikkelingen, huidige en toekomstige behoeften en gebruik (vraag en aanbod) van de locaties in beeld gebracht om vast te kunnen stellen of er voldoende, goed functionerende sportaccommodaties zijn voor de toekomst.
Langetermijn-perspectief	Een IHP Sport en Bewegen is doorgaans een meerjarenplan, vaak 10 tot 15 jaar, waarin de toekomstige behoeften en investeringen in sportinfrastructuur worden geanalyseerd en gepland.
Betrokken partijen	Het wordt meestal opgesteld door gemeenten (meest betrokken afdelingen: 'sport en bewegen' binnen het sociaal domein, onderwijshuisvesting, vastgoed, ruimtelijke ontwikkeling, financiën/ control), vaak in samenwerking met sportbedrijven, sportaanbieders, scholen en andere gebruikers van sportfaciliteiten.

Sportaccommodatiebeleid: het → WAT

Doel	Dit beleid richt zich breder op het beheer, onderhoud en gebruik van de sportaccommodaties in een gemeente of regio.
Focus	Het gaat niet alleen over de fysieke infrastructuur, maar dus ook over hoe de accommodaties worden beheerd en geëxploiteerd, toegankelijk zijn voor de inwoners en hoe deze bijdragen aan de sport- en beweegcultuur. Hierbij wordt vaak gekeken naar tarieven, subsidies, onderhoud, beschikbaarheid en samenwerking met sportorganisaties.
Kortere termijn	Het beleid is dynamischer en richt zich meer op de korte termijn van 4 tot 6 jaar.

Samengevat

- ➔ Een IHP Sport en Bewegen (=vergezicht) is vooral gericht op de lange termijn infrastructuur en planning van sportaccommodaties (nieuwbouw, renovatie).
- ➔ Sportaccommodatiebeleid (=korte termijn, op accommodatieniveau) heeft een bredere focus op het beheer en gebruik van bestaande sportaccommodaties, met nadruk op de dagelijkse exploitatie, beschikbaarheid, tariefstelling en beheervormen.

Beide beleidsstukken vullen elkaar vaak aan (en liggen in elkaars verlengde) en zijn belangrijk voor een samenhangend sportbeleid binnen een gemeente of regio. Het komen tot dit soort stukken is een gezamenlijke opgave met een gezamenlijk belang, namelijk gezondere en actievere inwoners in de breedste zin van het woord (zie [bijlage 3](#): rol gemeente en provincie).

Doel IHP sport en bewegen

Naast 'perspectief voor sportvoorzieningen' geeft een IHP Sport en Bewegen:

- Voor sport- en beweegaanbieders en andere betrokken partners helderheid over de koers van de gemeente als het gaat over ruimte voor sport en bewegen.
- Voor partners en de gemeente meer zekerheid door heldere afspraken over verantwoordelijkheden en financiële stromen, gebaseerd op gelijkwaardigheid en gezamenlijke ambities, afgestemd op de lokale opgave.
- Voor de gemeente een onderbouwd inzicht in (en dus een gefundeerde basis voor claims op ruimte en aanvraag van middelen binnen het traject van de P&C cyclus):
 - De vraag – aanbod verhoudingen.
 - De knelpunten voor de korte en lange termijn en daarmee een onderbouwde analyse wat er nodig is in de toekomst. En waarom. Voor zowel sport als bewegingsonderwijs.
 - Het huidige aanbod en de ontwikkeling van dat aanbod, door onder meer de realisatie van nieuwe voorzieningen. Aanvullend ontstaat inzicht in de continuïteit en/of de vervangingsnoodzaak van bestaand aanbod in de toekomst.
 - De investeringskosten voor voorzieningen, zowel voor vervanging en renovatie als voor nieuwbouw van voorzieningen vanwege een veranderende c.q. extra vraag.

- Voor de gemeente een afwegingskader op basis waarvan tussen de diverse huisvestingswensen en de beschikbare middelen een integrale afweging gemaakt kan worden.
- Voor de gemeente een (plannings)overzicht van de ruimtelijke en financiële opgaven voor de korte en langere termijn.

2.1.3 Koppeling andere domeinen

Voor het bredere maatschappelijk vastgoed¹, zoals sportaccommodaties, wijk- en culturele centra en zorginstellingen, bestaat er geen algemeen alternatief van het IHP. Gemeenten ontwikkelen vaak eigen beleids- of accommodatieplannen om de huisvesting van deze voorzieningen te beheren en te optimaliseren. Deze plannen kunnen variëren in naam en scope, afhankelijk van de specifieke behoeften en prioriteiten van de gemeente. Sommige gemeenten kiezen bijvoorbeeld voor een Integraal Accommodatieplan (IAP), Strategisch huisvestingsplan (SHP) of een Strategisch Vastgoedplan om hun maatschappelijk vastgoed te beheren en aan te passen aan ontwikkelingen in de behoefte.

Hoewel er geen landelijke verplichting is voor een integraal plan voor al het maatschappelijk vastgoed, is het ontwikkelen van een dergelijk plan wel wenselijk. Dit kan namelijk helpen bij het maken van weloverwogen beslissingen over investeringen, onderhoud en mogelijke herbestemming van vastgoed en draagt bij aan een efficiënte en duurzame inzet van middelen.

Denk in (mee)koppelkansen, zorg voor samenhang en voorkom verkokering. Waarom is er binnen een IHP Onderwijs geen aandacht voor bewegingsonderwijs? En stel je vervolgens een apart IHP Sport en Bewegen op? Of in sommige gevallen alleen een IHP Binnensport?

Of alleen een IHP Bewegingsonderwijs? Is er een koppeling tussen deze domeinen te maken? Of wellicht dus voor al het maatschappelijk vastgoed? Kijk over de grenzen van je eigen verantwoordelijkheid heen, zorg voor het uitwisselen van informatie, overkoepelende doelen waaraan alle partijen bijdragen en beleidsmaatregelen in verschillende domeinen die op elkaar zijn afgestemd en dezelfde richting ondersteunen.

¹ Definitie CBS: verblijfsobjecten met een bijeenkomsten-, gezondheids-, onderwijs- of sportfunctie

2.1.4 Afbakening

Voor je aan de slag gaat met een IHP Sport en Bewegen is de afbakening van belang. Welke takken van sport worden meegenomen (verenigingen c.q. georganiseerde sport of ook anders georganiseerd en/of commercieel aangeboden sport) en wat betekent dat voor de daarbij behorende ruimtevraag? Welke voorzieningen neem je mee in de vraagstelling? Neem je alleen voorzieningen mee die in volledig eigendom zijn van de gemeente? Of ook economisch eigendom of in eigendom van derden? Hoe integraal is integraal? En welk type investeringen is van toepassing?

Als gemeente kun je bijvoorbeeld opnemen dat je verantwoordelijk bent voor voorzieningen voor sporten die zonder ondersteuning van de gemeente niet breed maatschappelijk toegankelijk zouden zijn voor de inwoners. Dit zijn de 'basissporten'. Vervolgens geef je aan welke voorzieningen je als gemeente (maximaal) faciliteert. Denk bij buitensport aan sportvelden, verlichting, beregeningsinstallaties en kleedlokalen. Sportverenigingen zijn dan bijvoorbeeld zelf verantwoordelijk voor aanvullend gewenste voorzieningen als clubgebouwen en tribunes.

In Nederland kennen we een divers aanbod aan voorzieningen. In de regel zijn die onder te verdelen in **vier typen voorzieningen**:

- ➔ **binnensportaccommodaties** (sporthallen, -zalen en gymzalen)
- ➔ **buitensportaccommodaties**
- ➔ **sport- en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte** (ook anders georganiseerd)
- ➔ **zwemwater** (binnen- en buitenzwembaden, eventueel natuurlijk water).

De reikwijdte van het IHP wordt mede bepaald door een selectie van alle vier de type voorzieningen of een selectie van één of meerdere typen voorzieningen. Zie [bijlage 4](#) voor een uitgebreide beschrijving van deze onderdelen voor het IHP Sport en Bewegen.

Het digitale platform www.sportinfrastructuur.nl biedt aan interne en externe stakeholders toegang tot alle benodigde kennis en producten, die nodig zijn bij het realiseren van een duurzame sportinfrastructuur in Nederland. VSG, BSNC en NOC*NSF zijn de drie initiatiefnemers van dit digitale platform.

In een IHP Sport en Bewegen worden meestal nieuwbouw, vervanging en verduurzaming meegenomen als het gaat om sportaccommodaties. Nieuwbouw, vervanging en verduurzaming van locaties voor bewegingsonderwijs staan dan vaak weer in het IHP Onderwijs. Renovatie en onderhoud zien we meestal terug in meerjaren onderhoudsplannen van sport- of vastgoedbedrijven.

Organisatie (2): organisatie en risico's

Opdrachtgever

- De portefeuillehouder sport is in de meeste gevallen bestuurlijk opdrachtgever.
- Hiernaast is er een ambtelijk opdrachtgever en soms een interne opdrachtnemer en projectmanager; die laatste functie (de verantwoordelijke voor het opstellen van een IHP) kan zowel intern als extern ingevuld worden.
- Een belangrijke voorwaarde is voldoende tijd van de ambtelijk en bestuurlijk opdrachtgever voor tussentijdse afstemming en voorbereiden van de bestuurlijke besluitvorming.

Tijd en capaciteit

- Er moet voldoende tijd en capaciteit vrijgemaakt kunnen worden binnen de interne organisatie en bijvoorbeeld een sport- of vastgoedbedrijf om input te kunnen geven voor het IHP Sport en Bewegen.
- Uit oogpunt van tijd en capaciteit wordt er vaak voor gekozen om het opstellen van het plan uit te besteden aan een extern bureau.
- Er moet dan nog wel voldoende tijd zijn om het bureau aan te sturen en het interne proces en het besluitvormingsproces te organiseren.
- Eén contactpersoon voor het externe bureau is wenselijk.

Organisatie (2): organisatie en risico's

Projectgroep

- Voor de begeleiding van het onderzoek is een **projectgroep** noodzakelijk.
- De betrokkenheid van disciplines verschilt per gemeente. In de regel zijn de disciplines sport en bewegen, onderwijshuisvesting, vastgoed en financiën in ieder geval vertegenwoordigd (eventueel aangevuld met vertegenwoordigers van een sportbedrijf of interne beheerorganisatie).
- Afhankelijk van de structuur en het bereik van het IHP Sport van de gemeente worden disciplines als duurzaamheid, ruimtelijke ordening, openbare ruimte en speelbeleid permanent of op afroep toegevoegd aan de projectgroep.

Organisatie (2): organisatie en risico's

Risico's

Meest voorkomende risico's bij de totstandkoming:

- Tijd: is de planning haalbaar?
- Lange termijn horizon: de looptijd van het IHP Sport en Bewegen is relatief lang; in hoeverre is de toekomst goed te voorspellen (bijvoorbeeld fluctuaties in inwonerprognose)? Hoe neem je dit mee bij het IHP Sport en Bewegen?
- Het IHP Sport en Bewegen kent geen wettelijke basis. Het ter beschikking stellen van financiële middelen vergt daarmee een politiek besluit. Verenigingen kunnen geen rechten ontlenen aan analyses uit een IHP. Dit risico kan beheerst worden door de juiste communicatie (verwachtingen).
- Borging: uitvoeren van de beoogde accommodatieontwikkeling op basis van de analyses, onafhankelijk van externe factoren (budget, beschikbare locaties).
- Financiën: beschikbaarheid extra jaarlasten voor extra voorzieningen.

2.2 **Stap 1** Inventarisatie

In de inventarisatie kijk je naar het aanbod (inclusief spreiding en kwaliteit), gebruikers en bezetting. Je verzamelt algemene informatie over verenigingen, scholen en ondernemende sportaanbieders. Denk aan aantallen leden en prognoses. Ook informatie over alle typen binnensportaccommodaties, alle buitensportcomplexen, voorzieningen voor sport en bewegen in de openbare ruimte en zwembaden is noodzakelijk. Van afmetingen, roosters, technische staat, verduurzamingsmaatregelen tot knelpunten. In [bijlage 5](#) vind je een gedetailleerd overzicht van de benodigde informatie (zie ook het Kwaliteitszorgsysteem op www.sportinfrastructuur.nl).

Organisatie (3): informatie

Informatie

- Moet snel beschikbaar zijn
- Moet volledig en compleet zijn
- Moet actueel zijn
- Het inrichten van een plek (SharePoint/ Teams of vergelijkbaar) voor de uitwisseling van informatie is wenselijk.

In deze fase kun je een enquête uitzetten onder gebruikers over het huidige, eventueel latente en toekomstige gebruik van de sportaccommodaties. De resultaten van de enquête betrek je vervolgens bij het onderzoek, zowel om de wensen en bestaande knelpunten in beeld te brengen als om de verwachte toekomstige vraag te inventariseren. De onderwerpen waar je vragen over kunt stellen, vind je ook in [bijlage 5](#). (Verdiepende) interviews en bijeenkomsten geven vaak meer kleur en duiding aan de informatie. In deze fase is het ook goed om de **projectgroep** te betrekken.

Uit de huidige bezettingscijfers en de roosters kun je de eerste constatering (met betrekking tot potentieel gebruik/ extra ruimte) doen. Op welke tijden en dagen is er nog ruimte? Wat betekent de groei of krimp van de gemeente voor de bezoekers-/ ledenaantallen? Zijn er wachtlijsten? Hoe ontwikkelt een sport zich (zie 2.3)? Hoe ziet de ontwikkeling van het gebruik eruit? Welke indicatie volgt er uit de richtlijnen (zie 2.4)? Zijn er knelpunten of wensen vanuit de gebruikers? Wat is de behoefte nu en waar ligt de toekomstige behoefte? Zijn er aanvullende (beleids)ambities? En is dit dan wel of niet op te vangen binnen de huidige (training- en wedstrijd)capaciteit? Zo niet, wat (aanbod en functionaliteit) moet er dan waar en wanneer extra gerealiseerd worden?

Hierbij is het van belang om rekening te houden met de doorlooptijd van besluitvorming tot realisatie. Trajecten doorlopen een definitie-, een ontwerp-, een prijsvorming/ aanbestedings- en een realisatiefase. Afhankelijk van de te kiezen contractvorm kan de prijsvorming/ aanbestedingsfase eerder worden doorlopen. Totale doorlooptijden zijn per situatie verschillend en kunnen afhangen van locatie, omvang etc., maar bij nieuwbouw houd je in de regel rekening met een periode van 3 tot 5 jaar.

2.3 **Stap 2** Trends en ontwikkelingen

Om een goed beeld te krijgen van wat er (landelijk en lokaal) speelt op het gebied van sport en bewegen en sport- en beweegruimte kun je het DESTEP model gebruiken. Dit model laat je de omgeving bekijken vanuit diverse invalshoeken (welke veranderingen worden gezien en hoe moet hier op worden ingespeeld?) en gaat over een zestal factoren:

➔ <i>Demografisch</i>	Leeftijd (opbouw, groei en omvang), geslacht, etniciteit en herkomst, opleidingsniveau, inkomen, gezinssamenstelling, arbeidsstatus, religie, gezondheid (levensverwachting, ziektes of mate van invaliditeit), verstedelijking, woonomgeving, leerlingenprognoses.
➔ <i>Economisch</i>	Schommelingen van de economische groei, koopkracht, werkloosheid, overheids- en consumentenuitgaven aan sport en bewegen, vrijwilligerswerk.
➔ <i>Sociaal-cultureel</i>	Leefstijl, vrijetijdsbesteding (vraag en aanbod), manieren van sportbeoefening, normen, waarden en voorkeuren
➔ <i>Technologisch</i>	Opkomst van kunstmatige intelligentie en automatisering, (mate van adoptie van en veranderingen in leefstijl door) nieuwe technologieën, innovaties
➔ <i>Ecologisch</i>	Gezonde groene leefomgeving, druk op de ruimte, klimaatverandering en noodzaak tot CO2 reductie, toenemende druk op gebruik duurzame energiebronnen, reguleringen rond afval en recycling
➔ <i>Politiek</i>	Veranderingen in beleid en subsidies, wet- en regelgeving, participatie (Europees, nationaal, provinciaal en lokaal)

Ruimtelijke ontwikkelingen

Qua ruimtelijke ontwikkelingen is data rondom woningbouw en gereserveerde ruimte voor sport- en beweegvoorzieningen relevant. Er is een groot tekort aan (geschikte) woningen in Nederland. Er ligt dus een forse woningbouwopgave. Aantallen, periode, locaties, betaalbaarheid en type woningen zijn vastgelegd in regionale/ provinciale plannen en gemeentelijke plannen dragen daaraan bij.

Beschikbare data rondom sport- en beweeggedrag

Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft per gemeente de SROI in kaart gebracht en hierbij een infographic beschikbaar met gemeentelijke data over sport en bewegen, gezondheid, omgeving en beleid. NOC*NSF heeft (tegen betaling) de Lokale Sportdeelname Index (SDI) en KISS lidmaatschapcijfers beschikbaar, zie Sportonderzoek – NOC*NSF. Deze cijfers geven inzichten in de lidmaatschappen bij sportverenigingen per leeftijdscategorie, per geslacht, per wijk- en per postcodeniveau. Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en het Mulier Instituut hebben factsheets met betrekking tot regioperspectieven. Wil je liever zelf op zoek naar data? Hierbij de meest gebruikte websites:

www.sportenbewegenincijfers.nl, [CBS statline](http://CBS.statline),
www.waarstaatjegemeente.nl, www.financiengemeenten.nl,
www.regiobeeld.nl, www.loketgezondleven.nl of
<https://buurtatlas.vzinfo.nl/#home>.

Ontwikkelingen met betrekking tot sportaccommodaties (inclusief bewegingsonderwijs) en sport en bewegen in de openbare ruimte vind je uitgebreid terug in de Brancherapporten van het Mulier Instituut.

Verder verken je in deze stap de regionale plannen en vat je het actuele gemeentelijk beleid op het gebied van sport en bewegen, of beleid dat hierop van invloed is, samen. Hierbij wordt met name ingezoomd op de relatie met de fysieke infrastructuur voor sport en bewegen. Hieraan

wordt immers binnen een IHP Sport en Bewegen uitwerking gegeven. Ook een aantal sportbonden heeft beleid (o.a. ambitie en data) op het gebied van accommodaties. Het is goed om dit te inventariseren in deze stap. Een beschrijving van het belang van sport en bewegen in algemene zin kan ook nog passend zijn. Dit belang vormt de basis en motivatie om te investeren in sport en bewegen.

2.4 **Stap 3** Normen en kengetallen

Onderdeel van een IHP Sport en Bewegen kan zijn om normen en kengetallen (definitief) vast te leggen. Er zijn geen wettelijke normen voor de omvang van de voorzieningen voor sport en bewegen waaraan een gemeente moet voldoen (uitgezonderd voor bewegingsonderwijs). De gemeente heeft wel een zorgplicht voor de inwoners op het gebied van welzijn. Mogelijkheden om te sporten en bewegen maken hiervan onderdeel uit. De mate waarin hierin wordt voorzien, is een vrije keuze en gemeenten zullen hiervoor primair aansluiting moeten zoeken bij de ambities die worden nagestreefd in relatie tot 'de woongemeente' die men wil zijn.

Door instanties als het Mulier Instituut wordt periodiek onderzoek verricht naar de omvang van sportvoorzieningen in Nederland. Hieruit komen landelijke gemiddelden naar voren en ontwikkelingen hierin. Daarnaast stellen belangenorganisaties zoals Jantje Beton richtlijnen op. Deze gemiddelden en richtlijnen bieden houvast voor gemeenten. Een toets hieraan geeft in ieder geval een globaal beeld van hoe een gemeente er op dit punt voorstaat. In combinatie met de eigen beleidsdoelstellingen op het gebied van sport en bewegen kunnen gemeenten vervolgens hun eigen richtlijnen vaststellen.

Een norm is een goede richtlijn of indicator voor de benodigde voorzieningen. Realisatie van voorzieningen conform 'de norm' is echter geen doel op zich. Er moet sprake zijn van een goede aansluiting tussen de norm en de praktijk, tussen vraag en aanbod. In aanvulling op de normeringen zijn afwegingskaders behulpzaam bij het maken van de uiteindelijke keuzes.

➔ Binnensport

De huidige richtlijnen voor de binnensport zijn gebaseerd op draagvlakcijfers uit de Planologische Kengetallen en gebruiksrichtlijnen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en NOC*NSF. De draagvlakcijfers geven aan dat bij een specifieke bevolkingsomvang voldoende vraag is naar een bepaald type binnensportaccommodatie. De gebruiksrichtlijnen bepalen dat er een minimale vraag in gebruiksuren moet zijn om de bouw en/of exploitatie van een binnensportaccommodatie te rechtvaardigen (bron: Binnensportaccommodaties in Nederland, 2020).

Draagvlakcijfers

Draagvlakcijfers kunnen vooral dienen om een eerste (globale) indruk te krijgen van het benodigd aantal sportaccommodaties. Lokaal maatwerk is hier echt een vereiste. In stedelijke gebieden zou het draagvlak voor sporthallen moeten liggen tussen 10.000 en 17.500 inwoners; in minder stedelijke gebieden tussen 6.250 en 12.500 inwoners. Deze normen zouden een goede benutting mogelijk moeten maken. Voor sportzalen wordt voorgesteld om de richtlijnen los te laten (bron: Binnensportaccommodaties in Nederland, 2020).

Gebruiksrichtlijnen

Aanpassingen in voorzieningen worden doorgaans uitgevoerd wanneer de vraag toeneemt en uitbreiding van de capaciteit noodzakelijk is. Om te beoordelen of uitbreiding nodig is, wordt meestal gekeken naar

de huidige en toekomstige behoefte. Bij binnensportaccommodaties speelt het onderwijs een belangrijke rol in deze beoordeling. Lessen bewegingsonderwijs worden vaak gegeven in gemeentelijke binnensportaccommodaties, die 's avonds dan weer verhuurd worden aan sportverenigingen. Gymzalen bij VO-scholen zijn in principe in eigendom van het schoolbestuur. Deze accommodaties worden minder vaak na schooltijd verhuurd aan sportverenigingen. Gemeenten hebben de wettelijke taak om te zorgen voor voldoende accommodaties voor bewegingsonderwijs. Daarom vormt de onderwijsbehoefte voor veel gemeenten een logisch uitgangspunt om te bepalen of de beschikbare binnensportruimte voldoet aan de normen.

De VNG heeft een richtlijn opgesteld, vastgelegd op de website www.sportinfrastructuur.nl, waarin wordt aangegeven dat voor de bouw van een binnensportaccommodatie een minimale behoefte van 1.600 uur per jaar vereist is (40 uur per week gedurende 40 weken). Dit aantal omvat ook het gebruik door het onderwijs. Daarnaast heeft NOC*NSF een richtlijn opgesteld die uitgaat van 1.400 uur per jaar (40 uur per week gedurende 35 weken) aan sportgebruik.

Naast deze richtlijnen is er een beoordeling mogelijk op basis van landelijke referenties van het jaargebruik van sporthallen en sportzalen gebaseerd op het gezamenlijke gebruik van scholen en sportverenigingen. De beoordeling loopt van onvoldoende tot goed. Hierbij zijn er verschillen tussen sporthallen en sportzalen.

Bij de keuze voor de realisatie van sporthallen en sportzalen kun je als algemeen uitgangspunt stellen dat er zoveel als mogelijk sprake is van een gecombineerd gebruik door scholen en sportverenigingen. Verder kunnen de volgende criteria worden gehanteerd bij de keuze om de capaciteit uit te breiden:

- Aantal inwoners
 - Behoeftte aan gebruik door sportverenigingen
 - Wel of niet inpasbaar in bestaande (kleinere) accommodaties
 - Wel of niet inpasbaar in nieuwe (kleinere) accommodaties
 - Wel of niet structureel van aard
- Mate van gebruik

Koppeling met onderwijs

Het jaargebruik van gymzalen is moeilijk te vergelijken met sporthallen en sportzalen. Dit komt door de beperkte omvang van een gymzaal (1 zaaldeel en vaak 5,5 meter hoogte). Hierdoor is een gymzaal moeilijker te gebruiken door en te verhuren aan sportverenigingen. Een gymzaal zal dus in de eerste plaats door het onderwijs gebruikt worden. Bij gymzalen kijk je naar de behoefte voor het bewegingsonderwijs door de scholen, medegebruik door sportverenigingen of andere sportaanbieders en is het normatieve aantal klok- en lesuren leidend voor het bepalen van de benodigde capaciteit. Bij de vernieuwing van gymzalen kun je beoordelen of er een mogelijkheid is tot clustering naar een sportzaal of een sporthal. Als deze mogelijkheid er is, dan is het wenselijk om op basis van de actuele ontwikkelingen in de behoefte aan het aantal sporthallen en sportzalen bij sportverenigingen een afweging te maken.

Bij vernieuwing van sporthallen, sportzalen en gymzalen kun je verder vaststellen dat:

- De functionaliteit van de accommodatie zo nodig en mogelijk wordt verbeterd.
- De inrichting wordt gemoderniseerd.
- De keuze voor de inrichting dient aan te sluiten bij de behoeften van zowel de scholen als de sportverenigingen.
- Bij (vervangende) nieuwbouw van gymzalen wordt gekozen voor een ruimere maatvoering.

- Bij (vervangende) nieuwbouw van gymzalen een aparte bergruimte wordt gerealiseerd voor materialen van sportgebruikers en dat de maat van deze bergruimte wordt afgestemd op de behoeften van de gebruikers.

Toewijzing gebruik

Vanuit gemeenten wordt vaak voor de prioritering in de toewijzing van het gebruik een kader gesteld. Zo kun je bijvoorbeeld onderwijsinstellingen, sportverenigingen, doelgroepen, maatschappelijke instellingen en individuele inwoners uit de gemeente als eerste prioriteit benoemen, gevolgd door dit soort partijen uit de regio. En kun je maatschappelijke evenementen en activiteiten (maatschappelijk ondernemerschap) voorrang geven op commerciële bedrijven en/of organisaties.

Meer specifieke uitwerking kan dan aan de hand van volgorde in prioriteit:

- Scholen voor (speciaal) basis en (speciaal) voortgezet onderwijs hebben voorrang op alle andere gebruikers voor de sportactiviteiten die structureel onderdeel uitmaken van het reguliere lesrooster (wettelijke taak).
- Hierna hebben sportverenigingen voorrang op alle andere gebruikers (belang zekerheid accommodatiegebruik bij verenigingen).

En/of aan de hand van criteria:

- Structureel gebruik (= wekelijks gebruik) boven incidenteel gebruik.
- Historisch criterium: gebruikers met structureel gebruik, die al jarenlang een vast uur/ vaste uren huren hebben voorrang op een andere potentiële gebruikers. Hierbij geldt wel dat het gebruik (deels) kan worden verplaatst naar een andere passende accommodatie. Voorwaarden voor deze verplaatsing zijn (1) dat verplaatsing niet leidt tot knelpunten in relatie tot de herkomst van de leden, (2) dat verplaatsing niet leidt tot organisatorische knelpunten (bijvoorbeeld: te grote versnippering van het gebruik) en (3) dat er een

duidelijk belang is voor de verplaatsing (bijvoorbeeld: de andere gebruiker heeft de specifieke functionaliteit van de accommodatie nodig);

- Lang gebruik (> 20 weken per jaar) boven kort gebruik (< 20 weken per jaar).
- Bij een sportzaal: huur van 2 zaaldelen gaat voor op huur van 1 zaaldeel.
- Bij een sporthal: huur van de hele hal gaat voor op huur van een deel van de hal.

Bovenstaande criteria vormen geen sluitend instrumentarium, maar bieden wel houvast en geven meer duidelijkheid aan verenigingen. Altijd geldt dat toepassing van de criteria 'redelijk en billijk' dient te zijn voor alle gebruikers.

➔ Buitensport

Voor buitensportaccommodaties zijn richtlijnen opgesteld in samenwerking tussen de VNG, NOC*NSF en diverse sportbonden. Deze richtlijnen zijn vastgelegd op www.sportinfrastructuur.nl en geven per sport, leeftijdsgroep en soms speelniveau aan welke sportruimte nodig is. Sommige gemeenten werken met eigen capaciteitsberekeningsmethoden.

In een paar gemeenten (bv. Utrecht, Amsterdam en Lelystad) worden normen opgenomen qua aantal m² sportvelden per woning. De benodigde oppervlakte hangt in de praktijk samen met de behoefte van de inwoners, de takken van sport (voetbal neemt meer ruimte in beslag dan korfbal of tennis), de mate waarin een gemeente verschillende sporttakken faciliteert en de mate van spreiding die hierbij gewenst is.

De benodigde capaciteit aan velden kun je bepalen op basis van speeldagen, ledenaantal en teamsamenstelling. Als de bestaande capaciteit conform de richtlijnen van de betreffende sportbond niet meer toereikend is en er elders bij soortgelijke verenigingen geen capaciteit meer voorhanden is, kan uitbreiding plaatsvinden.

Toepassing van kunstgras kan als dit bijvoorbeeld vereist is vanuit de bond, om te voorzien in de benodigde wedstrijd- en trainingscapaciteit of er onvoldoende ruimte op het sportpark is om (extra) natuurgrasvelden aan te leggen. Kwaliteit en continuïteit kunnen ook een rol spelen in deze afweging.

Wat betreft het afstoten (en evt. herbestemmen) van voorzieningen kun je vastleggen dat dit besluit volgt bij een te laag gebruik van de voorzieningen en dat deze locaties kunnen worden gebruikt voor realisatie van voorzieningen voor takken van sport waar behoefte is aan extra capaciteit of nieuwe takken van sport.

Als er ruimte wordt gevraagd door een vereniging voor een tak van sport die nog niet in de gemeente wordt beoefend, dan kunnen de volgende uitgangspunten gelden:

- Er wordt zo mogelijk medegebruik gemaakt van bestaande velden/ accommodaties. Dit geldt ook voor nevenvoorzieningen als kleedlokalen en clubgebouwen.
- Bij groei en vraag – aanbod vergelijking (op basis van normeringen sportbond) worden een eigen veld en bijbehorende voorzieningen gerealiseerd.

Beschikbaarheid van ruimte en financiële middelen bij de gemeente zijn altijd voorwaarden.

Voor buitensport kan gebruik van een afwegingskader behulpzaam zijn. Hieronder wordt daarvoor een voorbeeld gegeven:

Afwegingskader uitbreiding buitensport			
Vraag		Ja	Nee
1	Is er te weinig capaciteit op grond van de richtlijnen van de bond?	naar 4	naar 2
2	Wordt het tekort veroorzaakt door een beperking in de bespeelbaarheid van velden?	Beoordelen welke maatregelen nodig zijn om dit op orde te krijgen en wie verantwoordelijk is voor uitvoering en financiering	naar 3
3	Wordt het tekort veroorzaakt door een hogere gebruiksbehoefte dan de richtlijn van de bond, bijvoorbeeld door een hoger ambitieniveau?	Geen uitbreiding capaciteit tenzij er sprake is van aansluiting bij vastgesteld sportbeleid	Geen uitbreiding capaciteit
4	Is er al een langere periode (bijvoorbeeld 3 - 4 jaar) sprake van te weinig capaciteit?	naar 5	Geen uitbreiding capaciteit
5	Blijft het tekort op lange termijn bestaan?	naar 6	Geen uitbreiding capaciteit
6	Wordt het tekort (in hoofdzaak) veroorzaakt door instroom/ overstap van leden van andere verenigingen in de gemeente en/of van buiten de gemeente?	Geen uitbreiding capaciteit	Beoordelen op welke wijze het tekort aan capaciteit kan worden opgelost

Via het afwegingskader wordt eerst bepaald of er daadwerkelijk sprake is van tekort op grond van de richtlijnen van de bond. Vervolgens wordt gekeken naar de oorzaken en de mate waarin dit structureel van aard is. Als de vragen in het kader zijn doorlopen en de uitkomst bij vraag 6 is “nee”, dan kan worden gezocht naar een oplossing.

Een voorbeeld van een oplossing uit gemeente X bestaat uit onderstaande opties die in volgorde worden doorlopen:

De bestaande veldcapaciteit op de eigen locatie beter benutten door:

- Uitbreiding van het aantal trainingsuren (vroeger starten, later eindigen, (meer) trainingen op de vrijdag)
- Eerder starten en later eindigen van wedstrijden
- (Meer) wedstrijden spelen op zondag (of op vrijdag)

Als organisatorische oplossingen niet toereikend zijn, dan kunnen andere maatregelen gewenst zijn:

- Gebruik maken van restcapaciteit op een andere locatie
- Een andere toepassing van velden (bijvoorbeeld kunstgras in plaats van natuurgras)

➔ Sport en bewegen in de openbare ruimte

Voor spelen, sporten en bewegen in de openbare ruimte zijn de normen en richtlijnen divers. Zo is er de 3% speelnorm van Jantje Beton:

Minimaal 3% van de bebouwde oppervlakte (dit is het totale oppervlakte dat door gebouwen, tuinen, infrastructuur e.d. wordt ingenomen) wordt bestemd voor buitenspeel- en verblijfsruimte (formele speel- en verblijfsruimte). Stoepen en vergelijkbare openbare ruimte worden hierin niet meegeteld.

Groenvoorzieningen bijvoorbeeld kunnen hierin wel worden meegeteld, mits deze hiervoor geschikt zijn en de omschrijving in het bestemmingsplan duidelijk maakt dat de gebieden met deze bestemming als speelruimte kunnen fungeren.

Of de ‘100-70-50-norm’ voor inclusieve speelplekken van de Speeltuinbende:

- Iedereen is 100% welkom
- 70% van de speelaanleidingen is bereikbaar voor iedereen
- 50% van de speelaanleidingen is bespeelbaar voor ieder kind en is gericht op het stimuleren van ontmoeting en samen spelen

Rotterdam hanteert een norm voor buitenspeelruimte en Leiden richt maar liefst 10% van de openbare ruimte in als speelruimte.

In Lelystad geldt voor sport en bewegen in de openbare ruimte 1 m² per inwoner bij gebiedsontwikkelingen. Lelystad legt hiermee dus alleen een norm vast voor gebiedsontwikkelingen. Deze sluit aan bij de norm die Amsterdam hanteert. Utrecht kiest voor een gelegenheid voor iedereen binnen een straal van 1 kilometer en Den Haag voor 1.000 m² per 1.000 woningen. Bij de deelindicator sport- en speelplekken van de kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving wordt gekeken naar het percentage inwoners binnen de buurt of gemeente dat een sport- of speelplek binnen 400 meter heeft.

In het kader van een groene gezonde leefomgeving gaat tot slot nog de ‘3-30-300 regel’ rond:

Mensen moeten minimaal 3 bomen kunnen zien vanuit huis, een wijk moet voor minimaal 30% uit bladerdek bestaan en er dient een maximale afstand van 300 meter tot een park of groene ruimte te gelden. En neem groen mee in stadsontwikkeling. Tijdens de vervanging van riolering kan regenwater

worden afgekoppeld en kunnen wadi's en groen worden meegenomen. Dubbel ruimtegebruik kan oplossingen bieden, zoals ondergrondse parkeerplekken met de mogelijkheid voor groene verblijfsplekken erboven.

Om sport en bewegen in de openbare ruimte structureel te verankeren, hebben we misschien wel een mix vanuit deze diversiteit aan normen nodig: een slimme norm die verder kijkt dan traditionele kaders en ruimte voor sport combineert met andere functies. Wij zien vier hoofdbestanddelen van deze norm:

- ➔ **Voldoende ruimte** (gegarandeerde m² voor sport en bewegen)
Iedereen moet voldoende ruimte hebben om te sporten en bewegen, waarbij zowel sportplekken als groene en openbare ruimtes meetellen. Bij nieuwe woningbouwprojecten wordt een percentage van de openbare ruimte gereserveerd voor sport, spel en multifunctioneel gebruik.
- ➔ **Op bereikbare afstand** (in minuten of meters)
Sport- en beweegruijnte moet eenvoudig en veilig bereikbaar zijn, met plekken dicht bij huis en grotere sportfaciliteiten op iets ruimere afstand. Elke plek nodigt uit tot ontmoeting en verblijf, met voorzieningen zoals bankjes, drinkwaterpunten en schaduwplekken.
- ➔ **Voor iedereen** (behoeften van diverse doelgroepen)
Iedereen – ongeacht leeftijd, geslacht, beperking of sportvoorkeur – wordt uitgenodigd tot bewegen. Sportplekken zijn toegankelijk voor iedereen, inclusief mensen met een beperking. De plekken worden mede vormgegeven door vrouwen en meisjes. De ruimte wordt evenwichtig verdeeld over traditionele sporten, opkomende sporten en flexibel in te zetten plekken.

- ➔ **Multifunctioneel** (secundaire functie 'sport en bewegen' in combinatie met een primaire functie als klimaatadaptatie of actieve mobiliteit)
Sport- en speelruimtes worden slim gecombineerd met andere functies, zoals een open schoolplein dat ook als wijkontmoetingsplek dient. Ook worden sportplekken gekoppeld aan klimaatadaptatieve maatregelen zoals wadi's, waterpleinen en groenstroken.

In [bijlage 6](#) vind je een uitgebreide beschrijving van deze bestanddelen.

Belangrijkste factor is uiteindelijk het daadwerkelijke gebruik van de voorzieningen. Dit hangt in de eerste plaats samen met een goede aansluiting tussen vraag en aanbod in functionele zin (inrichting sluit aan bij behoefte). Daarnaast spelen aspecten als kwaliteit, veiligheid en organisatie van activiteiten een rol (zie [Bouwstenen van de beweegvriendelijke omgeving](#)).

➔ Zwemwater

Ook het bepalen van een norm voor het benodigd aantal zwembaden is een uitdaging. Een zwemvoorziening telt vaak meerdere baden, waardoor een norm als 1 zwembad per 100.000 inwoners (Amsterdam) of per 77.500 inwoners (Den Haag) te weinig duiding geeft. Bij de realisatie van nieuwe zwemvoorzieningen wordt voor het bepalen van het aantal bezoekers veelal gewerkt met animocijfers en een aantal bezoekers per m² zwemwater.

Bij een uitkomst van beide indicatoren richting de bovenkant van de bandbreedtes kan er sprake zijn van een tekort aan zwemwater. Als kader kun je dan bijvoorbeeld stellen dat de vereiste capaciteit voor het instructiezwemmen (leszwemmen) leidend is voor het bepalen van de noodzaak tot uitbreiding van het zwemwater.

➔ Overige nieuwe sport- en beweegvoorzieningen

Bij verzoeken aan de gemeente voor medewerking aan de realisatie van andere nieuwe sport- en beweegvoorzieningen kan het volgende schema worden gehanteerd voor een beslissing over het al dan niet ondersteunen en de vorm van ondersteuning:

Afwegingskader nieuwe sport- en beweegvoorzieningen			
Vraag	Ja	Nee	
1 Draagt de voorziening bij aan de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelen?	Naar 2	Geen gemeentelijke verantwoordelijkheid	
2 Is er aantoonbaar behoefte aan de voorziening bij de inwoners van de gemeente?	Naar 3	Geen gemeentelijke verantwoordelijkheid	
3 Is het een maatschappelijke voorziening die niet commercieel wordt benut/ waarbij de markt geen rol heeft?	Naar 4	Ruimtelijk faciliteren op markconforme basis	
4 Kan de initiatiefnemer de investerings- en exploitatiekosten zelf dekken?	Ruimtelijk faciliteren op maatschappelijke basis	Naar 5	
5 Heeft de gemeente op grond van vastgesteld beleid middelen om bij te dragen in de kosten?	Ruimtelijk faciliteren op maatschappelijke basis en financieel ondersteunen op basis van de vastgestelde beleidskaders	Naar 6	
6 Is de gemeenteraad bereid om middelen beschikbaar te stellen voor de financiële ondersteuning?	Ruimtelijk faciliteren op maatschappelijke basis en financieel ondersteunen op basis van de vastgestelde beleidskaders	Initiatief niet haalbaar	

Voorwaarde voor het ruimtelijk faciliteren is dat er beschikbare ruimte is of dat vergunningverlening mogelijk is op de locatie die de initiatiefnemer wil gebruiken. Daarnaast kan de gemeente, in voorkomende gevallen en/of indien nodig, (financiële) achtergrondinformatie opvragen bij initiatiefnemers.

De normen en kengetallen stel je samen met de **projectgroep** vast, eventueel aangevuld met de disciplines Openbare Ruimte, Ruimtelijke ontwikkeling en Speelbeleid.

2.5 **Stap 4** Analyse toekomstige vraag en aanbod

In deze stap trek je conclusies uit de bevindingen op de verschillende onderdelen in stap 1, waarbij je rekening houdt met de trends en ontwikkelingen (stap 2) en de normen en kengetallen (stap 3). Op basis hiervan breng je in beeld welke extra sport- en beweegvoorzieningen nodig zijn (opgaven) en wat er aan vervanging, renovatie en instandhouding qua huidige accommodaties nodig is.

De mogelijke oplossingsrichtingen maak je in deze stap dus concreet. Hierbij kun je werken met meerdere scenario's. Bij de uitwerking wordt ingegaan op de spreiding over de gemeente en de ontwikkeling van nieuwe locaties plus functionaliteiten. Let ook op verbinding tussen de opgaven. Vaak hanteer je hierbij uitgangspunten en randvoorwaarden als de ambities vanuit het sport- en beweegbeleid, wijkgericht werken, laagdrempelig aanbod, multifunctionaliteit, clustering van voorzieningen en beperken van overlast.

De uitwerking van de ontwikkelopgaven is gebaseerd op de lange termijn. Waar mogelijk moeten oplossingen voor de korte termijn meegenomen worden, zonder dat sprake is van kapitaalvernietiging.

Voorbeelden van opgaven zijn:

➔ **Binnensport**

- Uitbreiding bestaande complexen met x aantal zaaldelen
- Uitbreiding gymzalen (koppeling IHP Onderwijs)
- Samenvoegen van gymzalen tot sportzaal (koppeling IHP Onderwijs)
- Verbeteren functionaliteit gymzalen voor sportverenigingen en andere sportorganisaties (koppeling IHP Onderwijs)
- Toevoegen van extra ruimte(s) bij gymzalen (koppeling IHP Onderwijs)
- Tijdelijke of flexibele accommodaties
- Turnvoorziening
- Verduurzaming

➔ **Buitensport**

- Aanpassen huidige locaties/ herstructurering en uitbreiding functies sportpark (inclusief parkeercapaciteit, zichtbaarheid en veiligheid), onder andere:
 - Draaien of omvormen velden
 - Realisatie kunst- of natuurgras
 - Realisatie nieuwe (overdekte) banen
 - Realisatie club- of kleedgebouwen, lockers
 - Verplaatsen verenigingen
 - Extra brede groenstroken om in te spelen op wijzigende toekomstige ruimtebehoefte
- Ontwikkelen nieuwe locatie (benodigde ruimte sport- en beweegvoorzieningen en koppeling bewegingsonderwijs)
- Samenvoegen verenigingen op nieuwe locatie
- Benutten van elkaars voorzieningen
- Vrijkomende locaties
- Verduurzaming

Bovenstaande opgaven vergt uiteraard overleg met en tussen de verenigingen of zelfs oprichting van nieuwe verenigingen. Een vaste gesprekspartner voor verenigingen is hierbij wenselijk.

➔ Sport en bewegen in de openbare ruimte

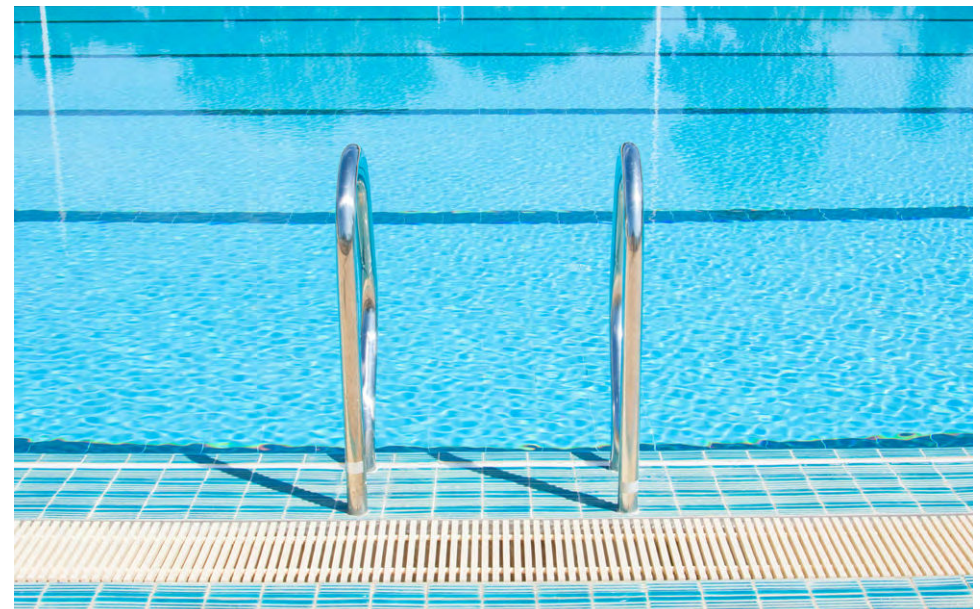
- Inpassen nieuwe sport- en beweegvoorzieningen in huidige infrastructuur
- Inzetten van locaties die vrijkomen of bij gebiedsontwikkelingen (volgens norm)
- Multifunctioneel gebruik van ruimtes
- Diversiteit aan en aantrekkelijkheid van voorzieningen (aansluitend bij behoefte)
- Veiligheid, bereikbaarheid, toegankelijkheid en verbinding
- Aandacht voor gebruik ((organisatie van) aanbod)

➔ Zwemwater

- Vervangen verouderde baden tot één nieuw zwembad
- Toevoegen doelgroepenbad
- Verduurzaming

De analyse spreek je door met de **projectgroep**. Dit is ook het moment voor een eventuele terugkoppeling naar verenigingen en andere gebruikers.

2.6 **Stap 5** Uitwerking in investeringen en planning

De analyses en de uitwerking in opgaven voor de komende jaren leidt tot een accommodatiebehoefte en aanpassingen. In deze stap geef je hiervan een samenvatting en per accommodatie geef je de beoogde oplevering weer.

De accommodatiebehoefte (nieuwe voorzieningen, aan te passen voorzieningen etc.) leiden tot investeringen. Komen tot investeringsramingen vraagt om specifieke (externe) expertise. Afstemming met de afdeling financiën is hier noodzakelijk (rentevoet, afschrijvingstermijnen etc).

Voor de investeringsramingen gelden vaak een aantal algemene uitgangspunten:

- ➔ Er wordt uitgegaan van globale stichtingskosten per accommodatie:
 - Binnensport/ zwemwater: inclusief bouwkosten, inrichtingskosten, projectbegeleiding, advieskosten ontwerpende partijen, terreininrichting en parkeren, aansluitkosten en leges en een post onvoorzien van 10%.
 - Buitensport: idem inclusief aanlegkosten velden, eventuele nevenvoorzieningen waar van toepassing (dug outs, verlichting, hekwerken), advieskosten en algemene kosten. Voor club- en kleedgebouwen wordt rekening gehouden met bouwkosten, projectbegeleiding, advieskosten, aansluitkosten en leges en een post onvoorzien van 10%.
- ➔ De grondkosten worden niet meegenomen.
- ➔ Denk aan interne kosten van de gemeente.
- ➔ Er wordt nog geen rekening gehouden met mogelijk te ontvangen subsidies zoals SPUK en/of verrekening van de BTW.

- ➔ De investeringsramingen per accommodatie zijn afhankelijk van keuzes op het gebied van maatvoering, faciliteiten en voorzieningen of een globaal programma van eisen.
- ➔ Voor de kostenraming is daarnaast van belang of duidelijk is wanneer de accommodatie exact gerealiseerd wordt. In dat geval kunnen rentekosten en prijsstijgingen ook accuraat meegenomen worden.
- ➔ Er wordt uitgegaan van een duurzaamheidsniveau passend bij de ambitie van de gemeente (bijvoorbeeld normering BENG - bijna energie neutrale gebouwen).
- ➔ Voor overige investeringen (parkeren, infrastructuur) wordt gerekend op basis van referentiegetallen (aantal parkeerplekken per sportvoorziening, afmetingen, kosten per m²).
- ➔ De ramingen zijn prijspeil van het betreffende jaar en waar aangegeven inclusief rentekosten en prijsstijgingen. Bij accommodaties waar nog geen concrete verwachte oplevering is, wordt uitgegaan van ramingen met prijspeil van het betreffende jaar, exclusief rentekosten en prijsstijgingen.
- ➔ Alle ramingen zijn inclusief BTW.

Deze stap besluit je met een samenvatting van de benodigde investeringen. Deze kun je indelen in categorieën.

Denk aan:

- noodzakelijke investeringen om de basis op orde te krijgen
- noodzakelijke investeringen om te kunnen voorzien in de behoefte als gevolg van groei van de gemeente
- overige investeringen om de kwaliteit van het sportaanbod te versterken en in te kunnen spelen op de toekomstige trends en ontwikkelingen en investeringen in het kader van verduurzaming

Bij oplossingen voor de korte(re) termijn breng je, naast de investeringskosten, ook de kapitaallasten en gebouw gebonden lasten zoals onderhoud en energie in beeld. De investeringen plaats je vervolgens op basis van de verwachte realisatie in de tijd. Dit wordt je planning. Op deze manier is het bruikbaar als uitvoeringsplan en/of als basis voor een financieel besluit. Vervolgstappen zijn scenario-, locatie- of haalbaarheidsonderzoeken op accommodatieniveau.

Aandachtspunt bij de ramingen is nog de wijze van financiering (verantwoordelijkheidsverdeling). In veel gevallen zijn investeringen in de sporttechnische infrastructuur voor rekening van de gemeente en worden de (nieuwe) accommodaties in beheer van bijvoorbeeld een sportbedrijf gegeven. Investerings in clubgebouwen zijn vaak voor rekening van de verenigingen. Bij gedwongen verplaatsingen van verenigingen doen gemeenten vaak wel bijdragen in de kosten. In gesprek met de verenigingen kan worden bepaald in hoeverre de gemeente bijdragen moet doen in de investeringen van de verenigingen. Efficiency is te behalen is als clubgebouwen van verenigingen gecombineerd worden. Extra kleedkamers (en lockers) komen in veel gevallen voor rekening van de verenigingen. De huur van kleedruimten geschiedt vaak kostendekkend.

Bij de kosten voor verduurzaming wordt primair gekeken naar de benodigde investeringen. Een deel van de investeringen kan mogelijk gedaan worden in combinatie met groot onderhoud en/of vervangingsinvesteringen. Het is derhalve mogelijk dat een deel van de dekking gevonden kan worden binnen het vervangingsplan en/of het MJOP van de accommodaties.

Naast kosten (voor verduurzaming) moet er ook aandacht zijn voor de baten. De sportinfrastructuur kan een belangrijke bijdrage leveren aan de duurzaamheidsopgave van een gemeente. Door sport te positioneren

als maatschappelijke probleemoplosser en aan te sluiten bij de bredere thema's en uitdagingen kun je enorme impact maken (zie voorbeeld Amsterdam).

2.7 **Stap 6** Rapportage

In de eindrapportage presenteer je de resultaten van de inventarisatie, analyse en planvorming. Hierbij neem je de lezer stapsgewijs en onderbouwd mee in de concrete voorstellen per locatie. Het definitieve IHP Sport en Bewegen biedt een helder meerjarenperspectief voor alle accommodaties binnen de gemeente voor de komende 10 tot 15 jaar. Het plan geeft inzicht in de financiële consequenties en de beoogde planning. Op basis hiervan kunnen concrete voorstellen worden gedaan aan het college van B&W en/of de gemeenteraad.

Het definitieve IHP vormt het resultaat van een intensief proces met de gemeente, sportaanbieders, gebruikers en andere betrokken stakeholders. Het rapport moet herkenbaar en toegankelijk zijn voor alle partijen. Bij vaststelling in de gemeenteraad kunnen er wijzigingen optreden. Het is daarom cruciaal dat betrokkenen voldoende tijd krijgen om op conceptversies te reageren, zodat er gewerkt kan worden aan een breed gedragen definitief document. Dit houdt in dat naast de vaste projectgroep ook de andere geconsulteerde disciplines meelesen met de conceptrapportage.

Voor de leesbaarheid en presentatie kan het rapport redactioneel en visueel worden opgemaakt door een tekstschrijver of vormgever, of omgezet worden in een publieksversie. Gezien de vaak omvangrijke inhoud van IHP rapporten is het aan te raden een managementsamenvatting toe te voegen en te overwegen welke onderdelen in de bijlagen kunnen worden opgenomen.

2.8 **Stap 7** Evaluatie en herijking

Een laatste stap is evalueren en herijken. Hierbij analyseer je de huidige situatie, beoordeel je de effectiviteit van wat er tot nu toe is gedaan en stel je verbeteringen of aanpassingen voor. Hierbij kijk je of de oorspronkelijke doelen behaald zijn en of ze nog relevant zijn en verzamel je informatie om te bepalen wat goed ging/ werkt en wat beter kan (zie de Monitoring- en Evaluatiewijzer sport- en beweegbeleid). Als de situatie of context veranderd is, worden de doelen of uitgangspunten aangepast en processen of plannen bijgesteld.

Een IHP Sport en Bewegen wordt meestal 1 keer in de 4 jaar geactualiseerd (zijn vraag en aanbod nog in evenwicht, zijn de beleidsuitgangspunten nog actueel en een financieel/ ruimtelijk overzicht).

Bijlagen

Bijlage 1 Participatie

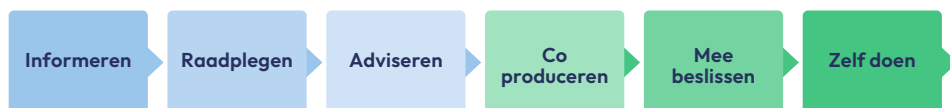
Doel

Sportverenigingen, overige sport- en beweegaanbieders, sportorganisaties, gebruikers en andere belanghebbenden wil je betrekken tijdens het proces om te komen tot een IHP Sport en Bewegen. Het doel is om op basis van diverse belangen, behoeften en invalshoeken te komen tot een gedragen plan. Met de kennis en ervaringen van stakeholders wil je komen tot een zorgvuldige besluitvorming. Een ander doel van een participatietraject is, naast het betrekken van stakeholders, ook het informeren van overige betrokkenen of belanghebbenden.

Mate van participatie

De mate van participatie kent 6 vormen:

1. Informeren: gemeente verstrekt informatie over plannen en projecten.
2. Raadplegen: gemeente haalt input op en raadpleegt belanghebbenden over een concreet voorstel of opgesteld plan.
3. Adviseren: gemeente voert een dialoog en vraagt belanghebbenden om advies. Er is veel ruimte voor discussie en inbreng.
4. Coproduceren: gemeente werkt samen met belanghebbenden aan een project of plan.
5. Meebeslissen: belanghebbenden beslissen mee en hebben rol in de besluitvorming.
6. Zelf doen: gemeente laat los (indien nodig kaders voor het algemeen belang).

Manieren

Participatie kan door een behoeftepeiling die een sportbedrijf of uitvoeringsorganisatie kan uitvoeren. Via enquêtes, (verdiepende) gesprekken en interviews kun je informatie verzamelen, verifiëren en duiden. Ook helpt het om tijdens het proces bijeenkomsten te organiseren om (extra) informatie te verzamelen en te duiden en om de kaders voor het IHP Sport en Bewegen te bespreken. Er moet voldoende medewerking zijn van stakeholders bij de behoefte uitvraag. Dit moet in een korte periode gebeuren. Aansluiten bij al lopende inventarisaties is wenselijk. Wanneer stakeholders geconsulteerd worden, is een terugkoppeling van en toelichting op de resultaten (conceptrapportage of eindrapportage) wenselijk.

Communicatie

Communicatie richting de stakeholders kan verlopen via een sportbedrijf of uitvoeringsorganisatie. Daarnaast is de communicatie naar/ afstemming met de gemeenteraad relevant; frequentie en momenten zijn afhankelijk van de wensen per gemeente.

Externe stakeholders

- Verenigingen, plus overige sport- en beweegaanbieders, exploitanten/ beheerders en gebruikers (maatschappelijk en commercieel), sportraad, -loket of -platform
- Overige belanghebbenden: scholen/ schoolbesturen, sportorganisaties (waaronder koepel- en serviceorganisaties), sportbonden, maatschappelijke organisaties als welzijnsinstellingen, zorgorganisaties, GGD, inwoners/ specifieke doelgroepen, wijkraden, buur-/ regiegemeenten of provincie, projectontwikkelaars/ woningcorporaties, ministerie van BZK.

Bijlage 2 Relevant beleid IHP Sport en Bewegen

Sport- en bewegvisie

Deze visie geeft vaak richting aan het sport- en beweegbeleid voor een x aantal jaar en benoemt in de meeste gevallen ambities rondom voldoende en kwalitatief goede binnen- en buitensportaccommodaties, het beweegvriendelijk inrichten van de openbare ruimte en verduurzaming. Wensen rondom normen en kengetallen dienen te worden uitgewerkt en vaak wil men behouden wat er nu is of een fundament op orde brengen, maar wel inspelen op veranderende behoeften en dus accenten verleggen en ruimte creëren voor nieuwe ontwikkelingen.

Sport- of preventieakkoord en/of PVA Brede SPUK

Binnen het thema 'ruimte voor sport en bewegen' in Sportakkoord II is de ambitie *het creëren van een toekomstbestendige sportinfrastructuur die uitnodigend, faciliterend en toegankelijk is voor iedereen*. Het belang of zelfs noodzaak van verbindingen met andere domeinen en bijvoorbeeld de Omgevingswet wordt vaak benoemd, net als thema's als beter benutten (balans tussen kostendekkende exploitatie en maatschappelijke waarde), spreiding, bereikbaarheid en toegankelijkheid (zie de 9 b's).

Speel- en beweegruimtebeleid

In dit beleid vind je richtlijnen voor speelvoorzieningen. Voorbeelden zijn ambities qua nieuwe/ voldoende voorzieningen, rekening houdend met diversiteit, gezondheid en inclusiviteit. Soms betreft het hier ook schoolpleinen.

Raadsakkoord

Een Raadsakkoord bevat meestal 'opgaven' in relatie tot de fysieke infrastructuur voor sport en bewegen. Denk hierbij aan het moderniseren en passend maken van voorzieningen, betaalbaarheid, inspelen op

behoefte van gebruikers, multifunctionaliteit, clustering, initiatieven tot (haalbaarheids)onderzoeken en eisen rondom nabijheid en kwaliteit van het bewegingsonderwijs.

Omgevingsvisie

Deze visie is strategisch, integraal en richtinggevend voor de toekomstige ontwikkeling van gemeenten. Bij de inrichting van het fysieke domein dient 'gezondheid' te worden meegewogen. Hierbij dient, naast gezondheidsbescherming, het belang van gezondheidsbevordering te worden benadrukt. Zo heeft de fysieke leefomgeving positieve gezondheidseffecten als deze uitnodigt tot gezond gedrag en mensen stimuleert tot meer bewegen, gezonder eten en elkaar ontmoeten.

Ruimtelijke kaders

Eisen rondom leefbaarheid, milieu en gebruikscomfort zijn tevens van belang om mee te nemen (zie ook de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte). Denk hierbij aan geluid(shinder), luchtkwaliteit, parkeernormen, dubbel ruimtegebruik en in te passen voorzieningen bij gebiedsontwikkeling (sociaal-cultureel, groen, infrastructuur, water).

Vastgoedbeleid

Dit beleid omvat basisuitgangspunten. Vertaald naar het niveau van sportaccommodaties gaat dan bijvoorbeeld om de bijdrage hiervan aan de doelen van de gemeente of stad, het optimaal benutten, bezetten en beheren, ambities omtrent verduurzaming, hoe regie te voeren, wel of geen gemeentelijk eigendom, wie is bepalend qua behoefte, wanneer afstoten of uitbreiden, hoe verhuren en afspraken over onderhoud.

Duurzaamheidsbeleid, regels en wetgeving

Op het thema duurzaamheid staan de visie, speerpunten en werkwijze benoemd. Denk aan CO2 reductie en het aardgasvrij worden van het vastgoed, circulair gebruik van materialen, energielabels voor het vastgoed, uitbannen van gewasbeschermings-middelen en klimaatadaptieve sportomgevingen. Ook Europese richtlijnen als de EPBD IV, EED en RED hebben invloed op het sportvastgoed. Net als plannen rondom natuurherstel en watermanagement.

IHP Onderwijs en Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs

Veel gemeenten staan voor een grote vernieuwingsopgave van de huisvesting van het onderwijs. In een IHP Onderwijs worden gymzalen en (brede) schoolpleinen als voorzieningen genoemd. Hierbij kan het gaan om nieuwbouw en renovatie, capaciteit, aantal zaaldelen, hoeveel buitensportgebied, afstand etc. In de verordening vind je informatie over passende voorzieningen (minimale maatvoering, capaciteit aan klok-/lesuren en ruimtebehoefte) en passende afstand

Nota gezondheid/ sociaal domein

(Het behoud en versterken van) sport en bewegen wordt gezien als belangrijk voor de fysieke en mentale gezondheid, welzijn, een gezonde leefstijl en het opbouwen van een sociaal netwerk. In deze nota's staan vaak uitgangspunten omtrent een gezonde leefomgeving, gezondheidsbevordering en participatie.

Bijlage 3 Rol gemeente en type investeringen

Rol van de gemeente en provincie

De rol van de gemeente is vaak zeer bepalend in het proces, omdat zij een belangrijke verantwoordelijkheid draagt voor het faciliteren van sport en bewegen binnen de gemeenschap. Een gemeente kan verschillende rollen hebben:

- ➔ *Faciliteren*; een omgeving creëren waarin sport en bewegen toegankelijk is voor alle inwoners, denk aan het realiseren en onderhouden van sportaccommodaties, beheer van openbare sport- en speelruimten of financiële ondersteuning van sportaanbieders.
- ➔ *Stimuleren*; sport- en beweegdeelname aanmoedigen door bijvoorbeeld campagnes, samenwerkingen of het ondersteunen van programma's voor kwetsbare groepen.
- ➔ *Reguleren*; kaders en regels stellen om sport en bewegen veilig, eerlijk en duurzaam te maken, denk aan voldoende ruimte voor sport en bewegen, vergunningen, toezien op veiligheidsnormen, stimuleren van duurzame sportaccommodaties.
- ➔ *Verbinden*; fungeren als schakel tussen verschillende partijen/ netwerken, maar ook informeren van inwoners over sport- en beweegmogelijkheden.
- ➔ *Uitvoeren*; beheer van gemeentelijke sportaccommodaties en mogelijk openbare sportvoorzieningen (bv. skatebaan), verhuur aan verenigingen, monitoren van sportdeelname, (laten) organiseren van activiteiten.
- ➔ *Beleid maken*; ontwikkelen van beleid.

Provincies focussen zich vaak op een meer strategisch of coördinerend niveau. Qua taken en verantwoordelijkheden kun je denken aan ruimtelijke kaders in relatie tot locaties voor sportaccommodaties, het waarborgen van bereikbaarheid of het bevorderen van de toegankelijkheid, subsidies verstrekken voor de aanleg of renovatie van bijvoorbeeld (top)sportfaciliteiten die een regionaal of bovenregionaal belang hebben of multifunctionele accommodaties die bijdragen aan bredere provinciale doelen, zoals gezondheid, leefbaarheid of duurzaamheid.

Type investeringen

Investeringen in gebouwen kunnen variëren op basis van hun doel, de functie van het gebouw en de specifieke behoeften van een gebruiker of eigenaar. Veel voorkomende type investeringen zijn:

- ➔ *Nieuwbouw*: Het realiseren van een volledig nieuw gebouw of infrastructuurproject op een lege of vrijgemaakte locatie. Bij nieuwbouw wordt vaak gebruikgemaakt van moderne bouwtechnieken en -materialen om aan de huidige eisen op het gebied van veiligheid, comfort en duurzaamheid te voldoen.
- ➔ *Vervanging*: Het geheel of gedeeltelijk vervangen van een bestaand gebouw, constructie of onderdeel dat niet meer aan de wensen/ eisen voldoet. Vervanging kan plaatsvinden door nieuwe structuren of installaties die moderner en duurzamer zijn en vaak langer meegaan.
- ➔ *Verduurzaming*: Het verbeteren van bestaande gebouwen of infrastructuur om het energieverbruik te verlagen en de impact op het milieu te verminderen. Voorbeelden hiervan zijn het aanbrengen van isolatie, het installeren van energiezuinige installaties, zoals zonnepanelen en het gebruik van duurzame of circulaire materialen.

- ➔ *Renovatie*: Het herstellen of vernieuwen van een bestaand gebouw of infrastructuur om het aan moderne eisen te laten voldoen zonder het compleet te vervangen. Renovatie kan inhouden dat oude elementen worden vervangen, maar ook het toevoegen van nieuwe functionaliteiten of technologieën die de kwaliteit en waarde van het pand verhogen of het gebouw veiliger en toegankelijker maken.
- ➔ *Onderhoud*: Het uitvoeren van periodieke werkzaamheden om de huidige staat van een gebouw of infrastructuur te behouden en te voorkomen dat er gebreken optreden. Onderhoud kan preventief (ter voorkoming van problemen) of correctief (het herstellen van gebreken) zijn en omvat taken zoals schilderwerk, kleine reparaties, schoonmaak en technische inspecties.

Bijlage 4 Onderdelen

➔ Binnensportaccommodaties

Binnensportaccommodaties zijn overwegend multifunctionele accommodaties die (kunnen) worden benut voor bewegingsonderwijs en de beoefening van meerdere zaalsporten. Deze accommodaties hebben een wedstrijdruimte die in de regel voldoet aan de afmetingseisen voor zaalsporten. De afmeting van de zaalruimte wordt bepaald door een inventarisatie van de te huisvesten sporten, het aantal benodigde velden en het competitieniveau. Een basis binnensportaccommodatie is geschikt voor bewegingsonderwijs van de scholen en voor trainingen en wedstrijden van alle takken van zaalsport: badminton, basketbal, volleybal, handbal, korfbal, zaalvoetbal en zaalhockey. De belijning en specifieke inrichting/ inventaris bepalen de exacte sportmogelijkheden per accommodatie. Afhankelijk van de lokale behoefte kunnen hierin keuzes worden gemaakt.

Voor de leesbaarheid wordt in de handreiking onderscheid gemaakt in sporthallen, sportzalen en gymzalen.

Sporthal:	zaalruimte die minimaal geschikt is voor een combiveld voor handbal, korfbal, zaalvoetbal en -hockey.
Sportzaal:	zaalruimte die bestaat uit minimaal 2 zaaldelen voor bewegingsonderwijs en geschikt is voor 2 speelvelden volleybal.
Gymzaal:	zaaldeel dat voldoet aan de minimale eisen voor huisvesting van bewegingsonderwijs.

De meeste sporthallen hebben 1 of 2 scheidingswanden, waarmee de zaalruimte kan worden gesplitst in meerdere zaaldelen. Hierdoor kunnen scholen met een aantal groepen gelijktijdig gebruik maken van de accommodatie voor bewegingsonderwijs. Voor sportverenigingen

bieden de scheidingswanden de mogelijkheid van gedeelde huur, mits de scheidingswanden zijn afgestemd op de speelvelden.

Daarnaast wordt bij dit type binnensportaccommodaties rekening gehouden met de volgende definities:

- Speelveld: ruimte die is afgebakend middels belijning ten behoeve van het spel van de betreffende sport;
- Uitloopruijnte: de ruimte direct grenzend aan het speelveld welke obstakel vrij is;
- Opstelruimte: de ruimte direct aan de uitloopruijnte benodigd voor staf, reservespelers en jury/scheidsrechter incl. benodigdheden;
- Wedstrijdruijnte: de ruimte van het speelveld, uitloopruijnte en opstelruimte tezamen;
- Zaalruimte deel: een zaalruimte welke afsluitbaar is gesplitst van de overige delen van de zaalruimte;
- Zaalruimte: een afsluitbare ruimte met minimaal een wedstrijdruijnte;
- Combiveld: een speelveld combinatie van zaalhandbal, zaalkorfbal, zaalhockey en zaalvoetbal

Gymzalen (sportruimte van minimaal 21 x 12 x 5,5 meter) zijn met name geschikt voor het bewegingsonderwijs voor scholen. De afmetingen van gymzalen zijn vaak afgeleid uit de Model Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs/ het Kwaliteitskader Onderwijshuisvesting van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Buiten bewegingsonderwijs kan een gymzaal geschikt zijn voor trainingen van diverse takken van sport, zoals gymnastiek/ turnen, tafeltennis, dansactiviteiten, judo, vecht- en verdedigingssporten en ook overige zaalsporten (afhankelijk van bijvoorbeeld leeftijd). Gymzalen worden tevens regelmatig gebruikt als BSO of voor sport- en spelactiviteiten voor

kinderopvang. Bij realisatie van nieuwe gymzalen wordt tegenwoordig vaak gekozen voor een grotere maatvoering van 24 x 14 x 5,5 meter die wordt geadviseerd door de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Oefening (KVLO).

Daarnaast zijn er de laatste jaren innovatieve concepten ontwikkeld die in steeds meer gemeenten ook worden toegepast, bijvoorbeeld:

- De Beweegbox is een vierkante gymzaal met een omvang van 16 x 16 x 5,5 meter. De vloer kan worden verdeeld in 4 kwadranten waarop in kleinere groepen effectiever kan worden gesport. De zaal kent ook een andere inrichting die aansluit bij de actuele behoeften van het onderwijs en andere gebruikers.
- Bij de ASM gymzaal is de inrichting volledig afgestemd op het concept Athletic Skills Model. Dit model gaat uit van 10 grondvormen van bewegen.
- Door ontwikkelingen als COVID-19 en het verplichte 2e lesuur bewegingsonderwijs is de behoefte ontstaan om ook de buitenruimte meer te benutten voor sport. Een buitengymzaal is een modulair systeem waarbij de vertrouwde aspecten van de gymzaal buiten worden gerealiseerd, maar je kunt hier ook denken aan groene, open schoolpleinen.

Koppeling met onderwijs

Gymzalen vallen onder de wettelijke zorgplicht van onderwijshuisvesting en zijn soms onderdeel van het IHP Onderwijs (zie ook paragraaf 2.1.3). Qua gebruik en bezetting (huidige en toekomstige vraag en aanbod) kun je gymzalen meenemen in het IHP Sport en Bewegen, maar de financiën en planning zijn dan vaak weer opgenomen in het IHP Onderwijs. Daarbij is de maximale reisafstand die is vastgelegd voor de scholen naar sportvoorzieningen in het kader van bewegingsonderwijs en de benodigde capaciteit voor dat bewegingsonderwijs een gegeven. In de analyse (zie paragraaf 2.5) kun je stilstaan bij het wenselijke toekomstige

aanbod in relatie tot de vraag en multifunctionaliteit. De toekomstige vraag van het bewegingsonderwijs komt uit het IHP Onderwijs.

Multifunctionaliteit en optimalisering van gebruik van sportvoorzieningen (onderwijs, verenigingen, andere sportaanbieders) worden vaak als uitgangspunt meegegeven. Het is een kans om bij nieuw te bouwen voorzieningen zowel het onderwijs- als sportperspectief mee te nemen en over de daarmee gemoeide (meer)kosten in overleg te gaan. We zien nu ook vaker dat een sportaccommodatie onderdeel uitmaakt van een grotere ontwikkeling (woningbouw, brede school etc.)

Overige binnensportaccommodaties

Buiten de multifunctionele binnensportaccommodaties is er een veelheid aan andere binnensportaccommodaties. Vaak zijn dit voorzieningen

voor één specifieke tak van sport, denk aan dojo's, turnzalen, biljart- of tafeltennisaccommodaties. Naast deze accommodaties zijn er ook commerciële binnensportaccommodaties als fitnesscentra en sportscholen, boulder- en klimhallen, squash-, padel- en tenniscentra, trampolineparken, bowling- en lasergamecentra, dans- en yogastudio's, indoor-surf, -ski en -golf. Dit soort accommodaties zijn met name van belang bij ontwikkeling en ruimtebeslag.

➔ Buitensportaccommodaties

Ook in de buitensport is er een gevarieerd aanbod. Meestal gaat het hier om sportparken met sportvelden (kunstgras en natuurgras) en -banen met club- en kleedaccommodaties en eventuele opbergruimte. Meest voorkomend zijn voetbal, tennis en padel, hockey, korfbal, honk- en softbal, atletiek, rugby, jeu de boules en handbal. Bij de overige accommodaties kun je denken aan skeeler- en (natuur)ijsbanen, skateparken, pumtracks en BMX-banen, golfterreinen, cricket- en handboogschietvelden, paardensport-, hondensport-, postduivensport- en motorsport-, strand-, sportvis- en watersportlocaties. Plus uitzonderingen als real life gaming terreinen, stadions en jachthavens. Ook voor buitensportaccommodaties is multifunctionaliteit en optimalisering van gebruik steeds vaker een uitgangspunt. Accommodaties worden daarom steeds vaker onderdeel van de openbare ruimte of opengesteld voor andere doelgroepen. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft een [stappenplan Open Sportpark](#) ontwikkeld, waarin uitgelegd wordt hoe je tot een open sportpark komt.

➔ Sport en bewegen in de openbare ruimte

We sporten en bewegen steeds vaker in de openbare ruimte. Dit vraagt het nodige qua inrichting, beheer en onderhoud van de beweegvriendelijkheid van de omgeving en het steeds weer aanpassen van deze omgeving aan de veranderingen in het sport- en beweeggedrag in de openbare ruimte (zie ook [bijlage 6](#)). Er zijn geen blauwdrukken voor

een beweegvriendelijke omgeving. Hoe je een leefomgeving vormgeeft zodat die als beweegvriendelijk wordt ervaren, hangt altijd af van de lokale context, de wensen van bewoners en de mogelijkheden in een buurt of gemeente. Wel bestaat de beweegvriendelijke omgeving altijd uit drie elementen: hardware (fysieke leefomgeving), software (de activiteiten die worden aangeboden) en orgware (hoe de hardware en software georganiseerd worden). Deze elementen komen samen in het BVO-model, waarbij de wensen en behoeften van de mens/ inwoner centraal staat.

Hardware uit het BVO-model

De inrichting van de openbare ruimte vraagt om slimme samenwerking tussen domeinen. Ruimte voor sport en bewegen moet niet geïsoleerd worden gezien, maar juist in samenhang met andere functies. Hierbij kun je denken aan combinaties met spelen en recreatie, actieve mobiliteit, onderwijs en klimaatadaptatie.

Bij een IHP Sport en Bewegen draait het vooral om de hardware, de fysieke (sport)infrastructuur die voor iedereen toegankelijk is en sport, spelen (NB speelvoorzieningen zijn hierbij vaak onderdeel van Speelruimtebeleid), bewegen en ontmoeten faciliteert of stimuleert:

- Sportaccommodaties en beweegstimulerende gebouwen: sportparken, sporthallen, sportzalen, gymzalen, (kunst)grasvelden, zwembaden, maneges, klimhallen, ijsbanen, multifunctionele accommodaties, gebouwen (scholen, kantoren), leegstaande gebouwen die tijdelijk sportief zijn ingericht, overgang tussen buitenruimte en gebouwen (plinten), etc.
- Playgrounds & schoolpleinen: schoolpleinen, speeltuinen, skateparken, trapveldjes, outdoor fitness en andere beweegtoestellen, etc.
- Openbare groene, blauwe en grijze ruimte: pleinen, beweegtuinen, parken, plantsoenen, volkstuinten, speelvijvers, kernrandzones, etc.

- Routes & paden: stoepen, wandelroutes, fietspaden en doorfietsroutes, ruiterspaden, skeeleroutes, kanoroutes, etc.
- Toeristische & recreatieve buitengebieden: bos, heide, duinen, stranden, meren, etc.

➔ **Zwemwater**

Zwemwater is water dat officieel is aangewezen als veilig en geschikt voor recreatief zwemmen. Dit kan zowel natuurlijk water zijn (zoals meren, plassen, beken, vennen, kreken, baggerputten en grindgaten, rivieren, kanalen en zeeën) als kunstmatig water (zoals zwembaden). Natuurlijk zwemwater kan onderdeel zijn van een beweegvriendelijke omgeving en valt in de praktijk vaak onder recreatiebeleid. Qua zwembaden kennen we in Nederland verschillende typen voorzieningen: recreatiebaden, wedstrijdbaden, instructiebaden, doelgroepenbaden, therapiebaden, openluchtbaden (buitenzwembaden), subtropische zwembaden, peuter- en kleuterbaden en duikbaden.

Bij dit soort bijzondere voorzieningen is het van belang dat gemeenten verder kijken dan hun eigen gemeentegrenzen. Zwembaden en unieke sportcomplexen zoals ijsbanen kunnen dienen als bovenregionale voorzieningen (net zoals bijvoorbeeld theaters dat kunnen zijn). Daarbij is een balans in de noodzakelijke functies in relatie tot de (regionale) vraag van belang.

Bijlage 5 Benodigde informatie

Informatie

➔ **Gegevens die je dient te verzamelen, zijn:**

Algemene informatie; over verenigingen/ ondernemende sportaanbieders/ scholen

- Overzicht van alle sportverenigingen, ondernemende sportaanbieders en externe exploitanten in de gemeente
- Per vereniging:
 - Contactpersoon, email en telefoonnummer
 - Aantal leden:
 - Actief en inactief
 - Jeugd en senioren
 - G-sport
 - Ledenontwikkeling
 - Aantal teams:
 - Per categorie (bijv. senioren, junioren, pupillen etc.)
 - Onderscheid in doordeweeks-, zaterdag- en zondagteams
 - Aantal trainingsuren per jaar
- Aantal scholen in de gemeente
- Leerlingenprognose in de gemeente
- Per school:
 - Contactpersoon, email en telefoonnummer
 - Aantal leerlingen
 - Aantal groepen/ klassen (gedifferentieerd)
- Per ondernemende sportaanbieder:
 - Contactpersoon, email en telefoonnummer
 - Aantal klanten

Informatie over binnensportaccommodaties

- Accommodaties: een overzicht van alle typen binnensportaccommodaties in de gemeente:
 - Adres
 - Bouwjaar
 - Afmetingen (zalen en hoogte)
 - Aantal zaaldelen (incl. scheidingswanden)
 - Aantal kleedkamers
 - Tribunecapaciteit
 - Specifieke faciliteiten (bijvoorbeeld ASM, klimwand, uitgebreid scorebord, mogelijkheden voor specifieke sporten, etc.)
 - Eventuele overige voorzieningen (horeca, verenigingsruimte etc.)
 - Plattegronden
 - Staat van onderhoud, functionaliteit en verduurzamingsmaatregelen
 - Beheer- en onderhoudsplannen
- Roosters: voor alle binnensportaccommodaties het gebruik tijdens de eerste week van april (zomerseizoen) en de eerste week van november (winterseizoen) inclusief:
 - Naam gebruiker
 - Type gebruiker (onderwijs, vereniging etc.)
 - Start-eindtijd gebruik
 - Aantal zaaldelen
- Bijzondere eisen vanuit gebruikers/ ervaren knelpunten

Informatie over buitensportaccommodaties

- Accommodaties: een overzicht van alle buitensportcomplexen in de gemeente:
 - Adres
 - Bouwjaar

- Soort sporten die plaatsvinden op het sportcomplex (rooster)
- Gebruikers van de complexen (verenigingen, scholen, bso, overig)
- Aantal velden of banen, waarbij per veld en baan aangegeven:
 - Kunstgras, natuurgras, overig of type banen
 - Wedstrijd- en/of trainingsvelden
 - Trainingshoeken (oppervlak minder dan veld)
 - Verlichting
- Kleedruimte:
 - Aantal per accommodatie per sport
 - Afmeting kleedkamers
 - Aantal teamlockers
- Clubaccommodatie (kantine):
 - Afmeting
 - Gebruikers
 - Wijze van exploitatie
- Opslagruimte
- Parkeergelegenheden
- Plattegronden
- Staat van onderhoud, functionaliteit en verduurzamingsmaatregelen
- Beheer- en onderhoudsplannen
- Bijzondere eisen vanuit gebruikers/ ervaren knelpunten

Informatie over sport en bewegen in de openbare ruimte

(zie ook [BVO-scan](#))

- (Kaart met) locaties
- Oppervlakte per voorziening
- Kwaliteit (aantrekkelijkheid, diversiteit)
- Staat van onderhoud, functionaliteit en verduurzamingsmaatregelen

Informatie over zwembaden

- Adres
- Bouwjaar

- Aantal en specificatie per bassin (lxbxd, oppervlakte en bijzonderheden)
- Staat van onderhoud
- Verduurzamingsmaatregelen
- Activiteiten en gebruikers
- Aantal gebruiksuren per week per bassin per type activiteit
- Aantal bezoekers
- Bezetting in relatie tot landelijke cijfers:
 - Animocijfer
 - Aantal bezoekers per m² zwemwater

Enquête

➔ *In de enquête stel je vragen over:*

Takken van sport

- Sporten met een beperking
- Ambitie en niveau
- Aantal, herkomst en ontwikkeling van leden
- Beleid, samenwerking en ontwikkeling
- Omvang en soort gebruik binnen-/ buitensportaccommodaties
- Gebruik openbare ruimte
- Verenigingsaccommodatie (denk aan algehele staat, onderhoudsplan, verduurzamingsmaatregelen, geplande investeringen)
- (Omvang) medegebruik
- Knelpunten in omvang gebruik/ inroostering gebruik
- Knelpunten algemeen
- Tevredenheid capaciteit en kwaliteit binnen-/ buitensportaccommodaties (denk aan afmetingen en aantallen, inrichting, klimaat, licht en geluid, diverse ruimtes, horeca, toegankelijkheid, parkeren)
- Wensen, tips en adviezen met betrekking tot de accommodaties of sport en bewegen in de openbare ruimte

Bijlage 6 Actieve buitenruimte

Voldoende ruimte

Gegarandeerde ruimte voor sport en bewegen, uitgedrukt in m² per inwoner, waarbij deze ruimte flexibel inzetbaar moet zijn voor verschillende sporten en activiteiten. Bij het bepalen van de hoeveelheid ruimte tellen we allereerst de ruimte van specifieke sportplekken - denk aan voetbalveldjes, skatebanen en calisthenics parken. Ook tellen we de beschikbare groene ruimte (parken, bossen en recreatiegebieden) hierin mee. Vervolgens ook de kwalitatieve fiets- en wandelpaden die worden gebruikt voor fietsen en wandelen, zowel alledaags als sportief. Tot slot rekenen we ook de speelplekken mee in deze ruimtelijke optelsom. Samen vormen ze de actieve buitenruimte.

Voor nieuwe woningbouwprojecten gaan we ervan uit dat een specifiek deel (uitgedrukt in een percentage) van de openbare ruimte bij start van de ontwikkeling wordt gereserveerd voor sport en spel. Naast specifieke sportplekken moet hierbij ook rekening worden gehouden met multifunctionele plekken, waar sporten, spelen, ontmoeten en natuur samenkomen.

Op bereikbare afstand

Ruimte voor sport en bewegen moet voor iedereen binnen handbereik zijn. Iedere inwoner heeft daarom dicht bij huis eenvoudig en veilig toegang tot een plek om te sporten of te bewegen. Ook een veilige, aantrekkelijke hardloop- of wandelroute begint binnen dichtbij huis. Voor grotere sportfaciliteiten zoals basketbal- of voetbalvelden kan rekening worden gehouden met een ruimere afstand vanaf de voordeur. Zo blijft sport laagdrempelig en wordt bewegen op natuurlijke wijze ingepast in het dagelijks leven.

Iedere plek stimuleert ontmoetingen en zijn fijne plekken om te zijn, bijvoorbeeld bankjes rond speelplekken, schaduwplekken in sportzones en gedeelde faciliteiten zoals drinkwatertappunten en toiletten.

Voor iedereen

Iedereen – ongeacht leeftijd, geslacht, beperking of sportvoorkeur – wordt uitgenodigd tot bewegen. De sportfaciliteiten in een wijk zijn toegankelijk voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld door rolstoeltoegankelijke paden en aanpassingen in buitensport- en speeltoestellen.

Een evenredig deel van alle plekken wordt ingericht met actieve betrokkenheid van vrouwen en meisjes.

Ook is het zaak rekening te houden met de diversiteit aan sporten. Er geldt een maximum voor de hoeveelheid ruimte voor traditionele sporten zoals voetbal, een substantieel deel van de ruimte wordt ingericht voor nieuwe en opkomende sporten zoals calisthenics, 3x3 of andere urban sports als skaten. Ook is het slim een deel flexibel in te richten, zodat kan worden geanticipeerd op nieuwe sporten.

Tot slot is het van belang rekening te houden met verschillende leeftijden. Van de jongste kinderen tot senioren, voor iedereen is er passende sport- en beweegruimte.

Multifunctioneel

We gaan uit van slim gecombineerde ruimte met multifunctionele plekken. Een open schoolplein is niet alleen speelruimte voor leerlingen, maar ook een ontmoetingsplek voor de wijk buiten schooltijd.

Bestaande wandel- en fietspaden worden verder geoptimaliseerd zodat ze voldoen aan kwaliteitseisen voor sport, zoals breedte, veiligheid en verlichting.

Sport- en beweegplekken laten zich uitermate goed combineren met klimaatadaptatie maatregelen zoals wadi's, waterpleinen en verkoelende groenstroken. Bij iedere klimaatadaptieve maatregel wordt verkend of er een secundaire functie voor sport, spelen of bewegen is toe te voegen.

Te maken combinaties

Spelen en recreatie

Sportvelden, speeltuinen, wandelroutes en recreatieplekken kunnen elkaar versterken in een multifunctionele omgeving. Door deze slimme combinaties creëren we niet alleen ruimte voor sport en ontspanning, maar ook voor sociale verbinding, inclusiviteit en duurzaamheid. Een buurtpark kan bijvoorbeeld tegelijkertijd een plek zijn voor hardlopers, kinderen die spelen en ouderen die bewegen op fitnessstoestellen. Zo benutten we schaarse ruimte optimaal.

Actieve mobiliteit

De koppeling tussen sport, bewegen en mobiliteit biedt unieke kansen. Fietspaden en trottoirs zijn niet alleen transportverbindingen, maar ook perfecte plekken voor actieve recreatie zoals hardlopen, skaten en wielrennen. Denk aan routes die ontworpen zijn met een dubbele functie: veilig voor dagelijks woon-werkverkeer én aantrekkelijk voor sportievelingen. Deze aanpak maakt bewegen laagdrempelig en geïntegreerd in het dagelijks leven. Door verkeersroutes beter af te stemmen op sport en recreatie, kunnen we mensen stimuleren om gezonder te leven zonder dat het extra ruimte kost.

Onderwijs

Ook in het onderwijs liggen kansen. Groene en open schoolpleinen kunnen niet alleen kinderen uitnodigen om te spelen en te bewegen, maar ook een bijdrage leveren aan een aantrekkelijke en functionele wijk. Denk aan speelplekken die 's middags het schoolplein zijn en 's avonds een ontmoetingsplek voor de buurt. Routes rondom scholen kunnen ingericht worden als veilige zones die zowel kinderen als buurtbewoners uitnodigen tot bewegen. Dit soort ingrepen versterkt niet alleen de verbinding tussen school en wijk, maar draagt ook bij aan een vitalere leefomgeving.

Klimaatadaptatie

Misschien wel het meest urgent zijn de mogelijkheden op het gebied van klimaatadaptatie. Groene en multifunctionele ruimtes kunnen niet alleen wateroverlast tegengaan, maar ook verkoeling bieden en hittestress verminderen. Denk aan speeltuinen die fungeren als wadi's of waterpleinen die bij droogte ruimte bieden voor sport en spel. Door groen en water slim te combineren met sport en recreatie, creëren we plekken die weerbaar zijn tegen klimaatverandering én uitnodigen tot actief gebruik. Zo bouwen we aan steden die niet alleen leefbaar, maar ook toekomstbestendig zijn.

Bijlage 7 Opbouw IHP Sport en Bewegen

Samenvatting

1. Inleiding

- a. Aanleiding
- b. Doel en uitgangspunten
- c. Aanpak en gebruikte gegevens

2. Beleidskaders sport en bewegen

- a. Belang van sport en bewegen
- b. Gemeentelijke beleidskaders

3. Trends en ontwikkelingen

- a. Landelijk algemeen
- b. Landelijk sport- en beweegruimte
- c. Lokaal

4. Zwemwater

- a. Inleiding
- b. Aanbod
- c. Spreiding van het aanbod
- d. Kwaliteit van het aanbod en verduurzaming
- e. Gebruikers en bezetting
- f. Benodigde capaciteit

5. Binnensportaccommodaties

- a. Inleiding
- b. Aanbod
- c. Spreiding van het aanbod
- d. Kwaliteit van het aanbod en verduurzaming
- e. Gebruikers en bezetting
- f. Benodigde aantal binnensportaccommodaties

6. Buitensportaccommodaties

- a. Inleiding
- b. Aanbod
- c. Spreiding van het aanbod
- d. Kwaliteit van het aanbod en verduurzaming
- e. Gebruikers
- f. Verhouding tussen vraag en aanbod en de benodigde capaciteit

7. Sport en bewegen in de openbare ruimte

- a. Inleiding
- b. Aanbod
- c. Spreiding van het aanbod
- d. Kwaliteit van het aanbod
- e. Toekomstig aanbod

8. Normen en afwegingskaders

- a. Inleiding
- b. Normen en richtlijnen
- c. Afwegingskaders

9. Samenvatting consequenties capaciteit 2025-2040

- a. Zwemwater
- b. Binnensportaccommodaties
- c. Buitensportaccommodaties
- d. Sport en bewegen in de openbare ruimte

10. Financiële consequenties

- a. Te realiseren accommodaties
- b. Overzicht van de totale investeringskosten
- c. Uitgangspunten bij de investeringsramingen
- d. Samenvatting van de benodigde investeringen per categorie
- e. Aandachtspunten

Bijlagen

